

# Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER  
ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART  
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

23<sup>e</sup> JAARGANG

WOENSDAG 4 MEI 1938

No. 1166

## COMMISSIE VAN REDACTIE:

*P. Liefstinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en  
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).*

*Th. van Luytelaer (waarnemend Redacteur-Secretaris).*

*Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-West.  
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.  
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.*

*Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.*

*Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.*

## INHOUD:

	Biz.
TER INLEIDING .....	329
DE MEDEWERKERS AAN DIT NUMMER .....	329
EENIGE AANTEKENINGEN OVER DEN SOCIAAL-ECONOMISCHEN TOESTAND VAN SURINAME door <i>S. Bruyning</i> ..	330
ECONOMISCHE LOTGEVALLEN VAN CURAÇAO door <i>Mr. W. J. van Balen</i> .....	334
Iets over de economische beteekenis van den landbouw in Suriname door <i>Dr. D. Fernandes</i> .....	336
Munt- en bankwezen van Curaçao door <i>L. F. Jansen</i> ..	337
Het bankwezen in Suriname door <i>Mr. S. Reitsma</i> .....	340
Het goudbedrijf in Suriname door <i>H. Ph. Schliessler</i> ..	341
De economische beteekenis van het bauxietbedrijf in Suriname door <i>Fred. Oudschans Dentz</i> .....	344
AANTEKENINGEN:	
Uitvoer en havenverkeer van het gebiedsdeel Curaçao	346
MAANDOIJFERS:	
Indexcijfers van Nederlandsche aandelen .....	347
Geld-, Kapitaal- en Wisselmarkt .....	348
ONTVANGEN BOEKEN .....	348
Statistieken:	
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten .....	348, 349, 352
Groothandelsprizen .....	350-351

## TER INLEIDING.

Op 29 September 1937 verscheen een speciaal nummer van dit weekblad, hetwelk door middel van een zestiental artikelen, een inzicht beoogde te geven in de voornaamste economische vraagstukken van Nederlandsch Oost-Indië.

Het nummer van heden is gewijd aan Nederlandsch West-Indië; het wil de belangstelling voor dit gebiedsdeel verlevendigen en den band tusschen het moederland en Nederland in de West versterken.

Ook al heeft dit gebied in het wereldverkeer en voor Nederland niet dezelfde beteekenis als Nederland in de Oost, toch verdient het ten volle onze belangstelling, getuige bijv. eenerzijds de zorgelijke aandacht, die Suriname steeds vereischt, en anderzijds de verheugende ontwikkeling, die Curaçao vooral het laatste decennium heeft te zien gegeven.

In navolging van het Oost-Indië nummer, waarin over Indië door Indië werd gesproken, is ook ditmaal zooveel mogelijk ernaar gestreefd de problemen der West-Indische volkshuishouding te doen belichten door schrijvers, die hierbij persoonlijk betrokken zijn, respectievelijk hierover met kennis van zaken kunnen oordeelen.

De hoog gewaardeerde medewerking, die wij bij dit streven mochten ondervinden van Zijne Excellentie den Gouverneur van Suriname en van de auteurs der verschillende artikelen, zij hier met groote erkentelijkheid gememoreerd.

Moge daarom dit nummer in Nederland de belangstelling wekken, waarop Nederland in de West vanwege zijn verleden, heden en toekomst aanspraak kan maken.

## DE MEDEWERKERS AAN DIT NUMMER.

S. BRUYNING, Directeur van Sociaal Economische Zaken te Paramaribo.

Mr. W. J. VAN BALEN, Adviseerend advocaat te Bilthoven.

Dr. D. FERNANDES, Directeur van Landbouw Economische Zaken te Paramaribo.

L. F. JANSEN, Directeur van Sociaal Economische Zaken te Willemstad (Curaçao).

Mr. S. REITSMA, President-Directeur der Surinaamsche Bank te Paramaribo.

H. Ph. SCHLISSLER, Procuratiehouder der Surinaamsche Bank te Paramaribo.

FRED. OUDSCHANS DENTZ, Oud-Administrateur van het Militair Hospitaal te Paramaribo, 's-Gravenhage.

### EENIGE AANTEKENINGEN OVER DEN SOCIAAL-ECONOMISCHEN TOESTAND VAN SURINAME.

Bij de beschouwing van de sociaal-economische toestanden van dit gebiedsdeel willen velen weleens een parallel trekken tusschen een gulden verleden en het heden. Het welvaren in dit verleden blijkt echter meer een bekorende gedachte dan werkelijkheid te zijn. Gaat men immers de beschikbare gegevens nader op hun positieve waarde onderzoeken, dan zal twijfel rijzen ten aanzien van dit welvaren van het land en zijn bevolking in den gemeenen zin, waarin naar thans gangbare maatstaven het volkswelvaren dient te worden gemeten.

De gulden tijd zou zijn hoogtepunt hebben bereikt omstreeks het midden van de achttiende eeuw toen de kolonie ongeveer 400 bloeiende plantages telde, welke verschillende stapelproducten voortbrachten, die tegen loonende prijzen naar buiten werden verkocht.

De baten kwamen evenwel voor het grootste deel niet het land en zijn bevolking ten goede, terwijl het kleinste deel daarvan, dat het land toevloede, weer voor het kleinste deel der bevolking bestemd was: de plantage-eigenaren en -administrateurs, naast een beperkt aantal kooplieden en leiders van bedrijven buiten den landbouw. Het grootste bevolkingsdeel, de slaven, had niet het minste voordeel van die baten; integendeel: het grove winstbejag werkte ten aanzien van deze slaven in de richting van arbeidsverzwaring en lotsverslechtering, zulks naar de mate van stijging der productieprijzen. Het gekleurde bevolkingsdeel, tusschen slaaf en meester als „vrijen” in handel en bedrijven werkzaam, was heel klein en kende in meerderheid een bestaanspeil, dat weinig hooger was dan dat van den slaaf.

De groep, die werkelijk welvarend mocht heeten, bedroeg nog niet het tiende deel der bevolking en wie kennis genomen heeft van de geschiedenis komt onder den indruk van de ruwheid van zeden en leven uit dien tijd, met name van deze groep der welvarenden.

Het harde lot der slaven en de achterlijkheid der ondernemingen en bedrijven zijn beide het bewijs van gemis aan welvaren van land en volk in het algemeen.

De grondslagen voor duurzame sociaal-economische ontwikkeling van het land waren dan ook zeer zwak of ontbraken vaak. Elk streven om hierin verbetering te brengen stuitte af op het verzet van de kleine groep dier welvarenden, door één der gouverneurs uit dien tijd karakteriseerend betiteld als de „ondeugende hoop”. Hun streven toch was de eigen positie te handhaven ten koste van de groote bevolkingsgroep der slaven en van de opkomende vrije gekleurde bevolking. Tot diep in de laatste helft van de negentiende eeuw bleef de invloed van dit bevolkingsdeel nog sterk voelbaar in het sociaal-economische leven, op landsbestuur en volksleiding.

In 1862/1863 bij de afschaffing van de slavernij bedroeg het aantal der slaven, van het bezit- en rechtlooze, op een lagen trap van ontwikkeling staande deel der bevolking, rond 32.000 zielen op een geheel aantal der bevolking van 49.000 zielen. Voor ruim het  $\frac{7}{10}$  deel der bevolking moest dus het leven in economisch opzicht eerst toen een aanvang nemen.

Hoe was het met deze menschen gesteld bij den ingang van dit nieuwe leven? In elk opzicht slecht. Nergens is het lot der slaven zoo hard geweest als in Suriname. De gevolgen hiervan bleven fysiek en moreel nog zwaar drukken bij en ook langen tijd na de vrijverklaring. Uit dit menschenmateriaal moest voor een belangrijk deel de gemeenschap worden gevormd en opgebouwd.

Wanneer men wil nagaan hoe de groei is geweest en vaststelt, welke resultaten bereikt zijn in de korte spanne tijds van nauwelijks driekwart eeuw, zal men tot dieper doordenken worden gestemd en daarbij tot de erkenning moeten komen, dat veel is bereikt en er

allerminst reden bestaat voor het *défaitisme*, dat vaak uit veler oordeel spreekt, als zou Nederland's pogen als koloniale mogendheid in de West, in tegenstelling met de Oost, over het geheel een volkomen mislukking zijn geweest.

Maar naast den arbeid van sociaal-economischen „ombouw” van de slavenkolonie tot een gemeenschap van vrijen op de grondslagen, door de moderne staatkunde gehuldigd bij het bepalen van de plichten van de koloniale mogendheid, heeft men ook te beschouwen dien van sociaal-economischen „opbouw”.

Hieraan wensch ik thans eenige uitvoeriger beschouwingen te wijden en meer in het bijzonder uit het oogpunt van het kolonisatievraagstuk.

#### *De achteruitgang van het plantagebedrijf.*

In het midden der achttiende eeuw telde de kolonie als „aangeteekend” ruim 400 plantages. Dit aantal was omstreeks 1860 geslonken tot 245, liep verder terug in 1887 tot 100 en bedroeg in 1937 nog slechts 42.

Dit snel en sterk terugloopen van de aantallen der plantages is menigmaal ten onrechte toegeschreven aan het gebrek aan arbeidskrachten voor den plantagebouw.

De oorzaak ligt elders. De omstandigheden hadden zich gaandeweg gewijzigd ten aanzien van den afzet der Surinaamsche stapelproducten. Andere productiegebieden waren als mededingers opgetreden, welke goedkoper konden produceren en gunstiger gelegen waren ten opzichte van de groote handelswegen dan Suriname. Men had in Suriname bovendien het nadeel van oneconomisch opgezette, kleine bedrijven, naast dat van ondoelmatige cultuurmethoden. In de jaren, waarin de plantages goede winsten gaven, was er weinig zorg aan de cultures besteed; aan verbetering en uitbouw der bedrijven naar tijdseis behield men niet gedacht. Reeds lang voor de afschaffing der slavernij trad dan ook merkbaar verval in. Deze achteruitgang in het plantagebedrijf nam scherpere vormen aan, toen de weinig kostende werkkraft der slaven gaandeweg aan de bedrijven kwam te ontvallen en door duurder arbeidskracht moest worden vervangen. Dit maakte de productie nog duurder dan zij van oudsher was en het land leed als gevolg hiervan sterk aan verzwakking van zijn concurrentiekrachten, waardoor het ten laatste geheel ten achter geraakte. Suriname is in zijn landbouwvoortbrenging steeds een land van dure productie gebleven tot op den huidigen dag.

Naast deze oorzaken zijn nog andere, welke tot verval in het plantagebedrijf hebben medegewerkt, doch de bovenaangeduide zijn aan te merken als de primaire en deze doen zich ten huidigen dage nog gelden. Genoemd mag nog worden de uit het verleden geërfd en in stand gehouden typische mentaliteit van de betrokken kringen, waarop naast ongezond individualisme, elk nieuw pogen tot verbetering van toestanden schijnt te moeten stranden.

Laatstelijk werden ten aanzien van de koffieplantages nieuwe pogingen tot verbetering ondernomen, doch ook nu blijken de oude bezwaren nog stand te houden en schijnt de geschiedenis weinig leering te hebben gebracht. De vraag mag dan ook worden gesteld hoeveel van het geringe aantal der 42 overgebleven plantages de kwade erfenis uit vorige eeuwen nog met het bestaan zullen hebben te betalen?

#### *Het kleinbedrijf in den landbouw en de immigratie.*

Vanaf 1895 heeft bij den landbouw, na aarzelend begin van vorige jaren, het kleinbedrijf vaste gestalte gekregen en dit eischte als bedrijfsvorm plaats naast den plantagebouw. Het heeft zich sedert krachtig ontwikkeld, nam in productiecapaciteit en sociaal-economische beteekenis steeds toe en zoo deze nieuwe bedrijfsvorm het grootbedrijf nog niet is voorbijgestreefd, dan is hij dit thans zeker reeds ter zijde gekomen. Zeker gaat zijn beteekenis voor het land op

menig punt reeds boven die van den plantagebouw uit.

Teneinde den groei en de ontwikkeling van den kleinlandbouw te doen kennen, is het gewenscht de immigratie in beschouwing te nemen.

Heel oorspronkelijk is het doel, dat bij den aanvoer van immigranten voorzat, beperkt geweest tot een voorziening van de plantages met arbeiders. Zonder immigranten konden de landbouwendernemingen niet in stand blijven en zonder de landbouwendernemingen kon de kolonie niet bestaan, heette het in 1870/1873.

Van 1895 af krijgt in de Overheidszorg de kleinlandbouw-kolonisatie ruime plaats en meer doelbewuste behartiging. De stelling: door immigratie *via den groot-landbouw* tot klein-landbouw-kolonisatie blijft evenwel nog onverzwakt gelden. De arbeidersvoorziening voor den groot-landbouw staat steeds op den voorgrond.

In 1927 treedt de immigratie in een nieuwe phase in zoover het land alle kosten van den aanvoer op zich neemt en de verplichting tot bijdrage hierin voor den groot-landbouw opheft. Hierdoor werd de arbeidersvoorziening voor den groot-landbouw meer *middel* en de klein-landbouw-kolonisatie bewust *doel* der immigratie. Echter bleef de aanvoer van immigranten steeds afhankelijk van de behoeften der plantages aan arbeiders.

Bij de immigratie vallen aldus drie periodes te onderscheiden:

1871 tot 1895, uitsluitend het plantagebelang beheerscht den aanvoer van immigranten en de arbeidersvoorziening der plantages is meer uitsluitend doel.

1895 tot 1927, het plantagebelang blijft op den voorgrond, doch de arbeidersvoorziening is niet meer uitsluitend doel, ook de klein-landbouw-kolonisatie is secundair doelwit.

1927 tot heden, de aanvoer van immigranten voor de arbeidersvoorziening is slechts *middel*, de klein-landbouw-kolonisatie wordt thans meer bewust als *doel* nagestreefd, doch men blijft voor den aanvoer afhankelijk van de behoeften der plantages.

In 1931 heeft de laatste aanvoer van immigranten plaats gehad. De wankle positie der plantages liet niet toe nieuwe werkkrachten voor haar aan te voeren.

Voor 1938 staat weer een beperkte aanvoer voor de deur ter voorziening in het nijpend gebrek aan arbeiders voor den groot-landbouw.

Het ontwikkelingsproces van de immigratie naar een vierde stadium, waarin de klein-landbouw-kolonisatie als het direct naaste doel wordt nagestreefd zonder langer gebonden te zijn aan de plantagebehoeften aan arbeiders, wordt versneld door den stilstand of achteruitgang bij den groot-landbouw en de hier-tegenoverstaande — trots vele tegenslagen en nog groot in aantal en beteekenis, te overwinnen bezwaren — voortschrijdende ontwikkeling van den klein-landbouw. Eindelijk nog door het geheel gewijzigde karakter van de immigratie zelve, sedert het stelsel van aanvoer onder poenale sanctie is verlaten en de aanvoer voortaan slechts mogelijk zal zijn onder het z.g. vrije-kolonisten-stelsel, een stelsel, dat zelf meer geprononceerd wijst op de kolonisatie als naaste doel.

Aan den vooravond van deze verwachte, groote verandering in het voor het land zoo gewichtig vraagstuk der klein-landbouw-kolonisatie is het zeker gewenscht in beschouwing te nemen de vraag naar de resultaten, welke de immigratie tot nu heeft geleverd. Meer in het bijzonder valt na te gaan hoe de ontwikkeling is geweest in samenhang met de Surinaamsche samenleving en den invloed dier ontwikkeling op de sociaal-economische toestanden van het land. Hiertoe worden achtereenvolgens beschouwd:

- a. de bevolkingstoename;
- b. de groot-landbouw en zijn productie;
- c. de klein-landbouw en zijn productie;
- d. de financieele toestand.

#### *De bevolkingstoename.*

De loop der bevolking (zonder de aantallen der Boschnegers en Indianen) is als volgt geweest:

Jaren	Bevolkingsaantal
1850.....	50.000
1880.....	50.000
1900.....	70.000
1930.....	134.000
1936.....	149.000

Van 1850—1880 toonen de cijfers geen vermeerdering der bevolking aan, niettegenstaande er van 1853 tot en met 1879 ruim 10.000 immigranten (Portugeezen, Chineezzen, West-Indiërs en Britsch-Indiërs) zijn aangevoerd<sup>1)</sup>.

Van 1880 tot 1900 bedraagt de vermeerdering 20.000 zielen, d.i. een toename van 40 pCt. In dit 20-jarig tijdvak werden aangevoerd 16.800 Britsch-Indiërs en 2.200 Nederlandsch-Indiërs, tezamen 19.000 immigranten en teruggevoerd 5.200 Britsch-Indiërs, zoodat 13.800 immigranten meer zijn aangevoerd dan teruggevoerd.

Van 1900 tot 1936 zijn aangevoerd 12.500 Britsch-Indiërs en 29.700 Nederlandsch-Indiërs, tezamen 42.200 immigranten en teruggevoerd 5.700 Britsch-Indiërs en 6.800 Nederlandsch-Indiërs, tezamen 12.500 immigranten, zoodat in dit 36-jarig tijdvak 29.700 immigranten meer zijn aangevoerd dan teruggevoerd, terwijl de bevolkingstoename in dit tijdvak 79.000 zielen of niet minder dan 113 pCt. bedroeg, waarvan ruim 49.000 zielen uit anderen hoofde dan uit de arbeiders-immigratie.

De natuurlijke aanwas der bevolking is mede onder den invloed der immigratie versterkt en dank zij verbeterde hygiënische verzorging der bevolking en hierop aansluitende maatregelen, is het sterftecijfer gedaald bij verbetering van het geboortecijfer. Het geboorte-overschot bedroeg in de jaren 1900, 1920 en 1936 onderscheidenlijk 5,4‰, 10,7‰ en 17,6‰; het sterftecijfer onderscheidenlijk 22,5‰, 19,4‰ en 12,8‰; in absolute cijfers bedroeg het geboorte-overschot in 1900 386, in 1920 1.144 en in 1936 2.620.

De invloed ten goede van de immigratie op de versterking van het bevolkingsaantal blijkt voldoende uit deze cijfers. Van 1880 tot 1936 keerde rond 28 pCt. der immigranten terug naar het land hunner afkomst en 72 pCt. bleef gevestigd in Suriname. De aangevoerde aantallen zijn echter veel te gering geweest, beoordeeld uit het oogpunt van bevolkingsversterking. Britsch-Guyana voerde, gerekend vanaf 1838 gedurende ruim tachtig jaren rond 3.000 immigranten per jaar aan; Trinidad gedurende ruim zeventig jaren rond 2.000 immigranten, tegenover Suriname gedurende ongeveer zestig jaren niet meer dan rond 1.000 immigranten per jaar.

Het oorspronkelijk met de immigratie voorgezeten hebbende doel eener instandhouding der plantages is, beziën uit het oogpunt van de arbeidersvoorziening, vrijwel bereikt, zij het niet in den zin, waarin men zich dit in de zeventiger jaren der vorige eeuw heeft gedacht.

Het aantal der plantages is weliswaar belangrijk teruggelopen, doch deze verzwakking der aantallen heeft niet de beteekenis gehad van een inzinking der productie; wel bleef de zoo zeer gewenschte vermeerdering van productie bij het plantagebedrijf uit. Dat deze wensch on vervuld bleef, is echter — gelijk reeds hiervoren opgemerkt — aan andere oorzaken te wijten, niet of niet in hoofdzaak aan het gemis aan arbeidskrachten. In de behoeften aan arbeiders voor de plantages heeft de immigratie op voldoende wijze kunnen voorzien en door deze voorziening werd in elk geval een plotselinge inzinking van het grootbedrijf met de verstrekkende, nadeelige gevolgen van zulke inzinking voor den economischen toestand van het land, voorkomen. Hierdoor werd ook geschapen

<sup>1)</sup> Vergelijk hetgeen hiervoren is medegedeeld over den toestand der slavenbevolking.

de gelegenheid tot rustige en geleidelijke ontwikkeling in de nieuwe richting van het kleinbedrijf. Deze economische structuurverandering kon voorts zonder schokken plaats grijpen, doordat het groot-landbouwbedrijf, niettegenstaande het sterk terugloopen van de aantallen der plantages, bij het behouden deel der ondernemingen als geheel niet of niet in die mate aan productiecapaciteit heeft ingeboet, als men uit het verlies van de aantallen zou willen afleiden.

#### De groot-landbouw en zijn productie.

Een beschouwing van de hoofdcultures leert toch het volgende:

##### Suiker:

Jaren	Oppervlakte in cultuur ha.	Productie (in tonnen van 1000 kg.)
1870.....	5.400 <sup>1)</sup>	11.200
1880.....	2.000	8.000
1900.....	2.200	12.000
1930.....	3.900	18.400
1936.....	3.100	18.300
1937.....	—	15.700

##### Katoen.

Deze cultuur bracht in 1870 tot 1879 nog 205.000 kg per jaar op. Zij is thans uit den plantagebouw geheel verdwenen.

##### Cacao.

Deze cultuur is eveneens uit den plantagebouw verdwenen. Zij besloeg in 1879 een oppervlakte van 2.900 ha bij den groot-landbouw en in 1903 zelfs van 6.400 ha.

##### Koffie.

Tegenover het verlies der katoen- en cacao-cultuur staat de opkomst van de Liberia-koffiecultuur in den plantagebouw.

Jaren	Oppervlakte in cultuur ha.	Productie in quintalen (100 kg.)
1859.....	1.800 <sup>2)</sup>	4.200
1870.....	—	—
1900.....	300	1.960
1930.....	7.700	34.950
1936.....	7.600	33.209
1937.....	—	29.265

De totale oppervlakte in cultuur bij den groot-landbouw bedroeg in:

Jaren	Aantal ha. in cultuur
1873.....	10.300
1905.....	10.200
1930.....	12.500
1936.....	10.900

De oppervlakte in bebouwing bij den groot-landbouw is sedert 1873 dus niet teruggegaan. De suikerproductie was de laatste jaren grooter dan zij ooit sedert 1870 was. De katoen en de cacao met tezamen 8.200 ha in cultuur zijn uit den plantagebouw verdwenen, waartegenover de Liberiakoffiecultuur met 7.600 ha opkwam.

Door de immigratie kon dus het plantagebedrijf op zijn productiecapaciteit en zijn cultuuroppervlakte vrijwel op het peil van 1870 gehouden worden.

#### De klein-landbouw en zijn productie.

De in het land gebleven immigranten vestigden zich voor het meerendeel als kolonisten in den klein-landbouw. Op het totale bevolkingsaantal van 149.000 zielen telt men thans 75.000 aan de beide bevolkingsgroepen der Britsch-Indische en Javaansche immigranten en hun nakomelingen. Hun aantal bedraagt dus meer dan 50 pCt. van het aantal der geheele bevolking.

<sup>1)</sup> In 1870 telde men nog ruim 75 suikerplantages. Deze produceerden tezamen met 11.200 ton per jaar minder dan in 1936 drie ondernemingen, waarvan één met een productie van ruim 16.000 ton per jaar.

<sup>2)</sup> Op 34 ondernemingen.

In den klein-landbouw vindt men de volgende getallen voor bevolking en cultuuroppervlakte.

Jaren	Aantal personen bij den klein-landbouw	Oppervlakte in gebruik en bebouwing in ha.
1870—1873.....	1.100	1.200
1905.....	24.000	8.900
1925.....	45.000	25.000
1936.....	69.000	29.000

In 1936 had alleen het kleinbedrijf met 29.000 ha nagenoeg evenveel land in gebruik en cultuur als de 400 plantages uit het midden der 18de eeuw met rond 30.000 ha en meer dan de 245 plantages van 1860 met 19.000 ha.

De belangrijke vermeerdering van de productie van het kleinbedrijf wordt door de volgende cijfers tot uitdrukking gebracht:

Jaren	Koffie kg.	Cacao kg.	Aardvrucht ten kg.	Rijst on-gepelde kg.	Bananen bossen	Pinda kg.	Tabak kg.
1873	38	4.900	33.000	7.500	44.000	—	—
1905	15.000	584.000	998.000	1.120.000	573.000	—	—
1925	94.000	510.000	3.385.000	9.527.000	338.000	—	—
1936	217.000	186.000	2.283.000	31.427.000	516.000	200.000	19.000

In procenten van de totale waarde der voortbrenging van den landbouw als geheel uitgedrukt, leverde de:

Jaren	Groot-landbouw	Klein-landbouw
1925.....	83 %	17 %
1930.....	82 %	18 %
1935.....	48 %	52 %

De waarde van het hoofdproduct van den klein-landbouw, de rijst, toont voor 1936 in vergelijking met die van de beide hoofdproducten van den groot-landbouw het volgende beeld:

Jaar	Opbrengst waarde			Aantal ha. in cultuur		
	Rijst	Suiker en bijproduct.	Koffie	Rijst	Suiker	Koffie
1936..	f 1.100.000	f 926.000	f 686.000	ruim 10000	3100	7600

De hiervoren gereproduceerde gegevens wijzen mede op de groote elasticiteit, welke het klein-landbouwbedrijf, vergeleken bij het groot-landbouwbedrijf blijkt te bezitten, een voordeel van bijzonder belang juist in crisistijden. Deze elasticiteit hangt samen met de grootere risico verdeling over de duizenden kolonisten tegenover den toestand bij den plantagebouw, waarbij alle risico op slechts een zeer beperkt aantal ondernemers rust.

Aan deze breedere stelling van het kleinbedrijf is het te danken, dat de depressie van 1930—1936 niet dieper is doorgedrongen in het economische leven van Suriname.

#### De financieele toestand.

In dit verband mag ook de financieele toestand van het land in beschouwing worden genomen.

Hiertoe zijn de cijfers van den in- en uitvoer in het volgende overzicht samengebracht:

Jaren	Waarde van den invoer		Waarde van den uitvoer	
	In totaal (mill. gld.)	Per hoofd der bevolking	In totaal (mill. gld.)	Per hoofd der bevolking
1870 ..	f 3,6	f 71	f 2,6	f 51
1880 ..	„ 3,9	„ 76	„ 3,6	„ 70
1900 ..	„ 6,2	„ 88	„ 5,5	„ 79
1930 ..	„ 9,2	„ 69	„ 8,4	„ 63
1936 ..	„ 5,7	„ 38	„ 5,2	„ 35
1937 ..	„ 6,9	—	„ 7,6	—

De opbrengst van de landsmiddelen en inkomsten bedroeg in vergelijking met de uitgaven in totaal:

Jaren	Opbrengst der middelen		Landsuitgaven	
	In totaal (mill. gld.)	Per hoofd der bevolking	In totaal (mill. gld.)	Per hoofd der bevolking
1870 ..	f 0,8	f 16	f 1,1	f 22
1880 ..	„ 1,1	„ 21	„ 1,4	„ 27
1900 ..	„ 2,2	„ 31	„ 2,2	„ 32
1930 ..	„ 4,6	„ 34	„ 7,6	„ 56
1936 ..	„ 3,9	„ 26	„ 6,7	„ 45
1937 ..	„ 4,1	—	„ 6,5	—

Onderlinge vergelijking der bovenstaande cijfers leert, dat de passiviteit van de handelsbalans onder den invloed van de crisis niet grooter is geworden dan zij voor dien reeds was. Er trad intendeel eenige verbetering in, en in 1937 was er zelfs een actief saldo. Dat de vermindering van de invoerwaarde vrijwel gelijken tred hield met den teruggang van de waarde van den uitvoer kan naast andere factoren voor een niet onbelangrijk deel worden toegeschreven aan het feit, dat Suriname zich, dank zij de productie van den klein-landbouw, ten aanzien van menig artikel onafhankelijk of nagenoeg onafhankelijk heeft kunnen maken van het buitenland, terwijl door de goedkoopte van de klein-landbouwproducten op de binnenlandsche markt een natuurlijke verschuiving in de consumptie heeft plaats gegrepen ten gunste van de eigen voortbrenging. Het verdient voorts opmerking, dat, vergeleken bij het topjaar 1930 de cijfers van 1936, niettegenstaande de crisisinwerking, een vermindering van het nadeelverschil tusschen inkomsten en uitgaven per hoofd der bevolking te zien geven. In 1930 bedroeg het nadeelverschil f 22 en in 1936 f 19.

Vergelijkt men den economischen toestand van Suriname met dien van economisch beter ontwikkelde agrarische landen, waarin het grootbedrijf overwegend ruimere plaats bezet — bijv. Nederlandsch-Indië — dan blijkt de nadeelige werking van de crisis in de laatstbedoelde landen relatief sterker ingrijpend te zijn geweest, dan hier te lande het geval was. Dat deze landen door de hoogte, waarop hun economische ontwikkeling is opgevoerd in staat zullen zijn zich eerder te herstellen dan Suriname, dat in nog niet-vergevorderd-stadium van economischen opbouw verkeert, doet niet af aan het zoeven geconstateerde feit.

\* \* \*

#### Conclusie.

Het voorgaande laat de conclusie toe, dat ook met den arbeid van den economischen „opbouw” vorderingen zijn gemaakt, doch niet in een mate, welke bevrediging schenken kan. Nochtans zijn de verkregen resultaten bemoedigend genoeg om den arbeid met behoorlijk uitzicht op uiteindelijk slagen voort te zetten. Versnelling van tempo blijkt hierbij evenwel noodzakelijk.

Wanneer ik hierbij echer mij zou mogen veroorloven een oordeel uit te spreken, dan zou het zijn, dat als van primair belang dient te worden aange merkt de systematische, regelmatig voortgezette versterking van de bevolking met kolonisten, die als producenten in het klein-landbouwbedrijf emplooi zullen vinden. De immigratie van Javanen dient nog een reeks van jaren — onafhankelijk van de behoeften van het kleine aantal der overgebleven groot-landbouwondernemingen — te worden voortgezet, echter met beter geselecteerd volk dan de menschen, die als contract-arbeiders in het verleden hier werden aangevoerd. De kolonisten behooren van huis uit landbouwers te zijn.

Aan deze gedachte van verdere klein-landbouw-kolonisatie moge ik nog enkele beschouwingen vastknopen.

De geschiedenis van menigen Zuid-Amerikaanschen staat leert, dat de economische opbouw eerst kon slagen toen de bevolking op voldoende wijze was versterkt. Britsch-Guyana met rond drie maal sterkere bevolking dan Suriname heeft zich beter kunnen ontwikkelen dan Suriname, doordien het bevolkingsaantal tot redelijke hoogte werd opgevoerd. Wanneer het bevolkingsaantal sterk genoeg is, krijgt men betere kansen voor de vestiging van grootbedrijven, vermits de ondernemer dan de voor deze bedrijven benodigde arbeidskrachten op de plaats zelve ter beschikking zal hebben en niet meer afhankelijk blijft van aanvoer van elders met alle onzekerheid aan dergelijken aanvoer verbonden.

Vele producten zijn onder de zich voordoende omstandigheden minder geëigend voor verbouw in grootbedrijven. Hierbij valt te denken aan rijst, maïs en cassave. Het kleinbedrijf kan deze echter op redelijk kostenpeil voortbrengen. Heeft men een aantal verbouwers, dat groot genoeg is om samen de voor export vereischte massale hoeveelheden te leveren, dan komt men geleidelijk ook tot uitvoer. De wijze, waarop de rijstcultuur zich gaandeweg tot de hoogte van den exporthandel heeft ontwikkeld, is leerzaam.

Zoolang de voor uitvoer bestemde overschotten, welke boven de binnenlands voor consumptie te plaatsen hoeveelheden jaarlijks beschikbaar kwamen, gering bleven, was de afzet naar buiten heel moeilijk. De handel had weinig belangstelling voor deze kleine hoeveelheden. Naar de mate, waarin de beschikbare overschotten jaarlijks aangroeyden, nam ook de belangstelling van den handel toe. Men kan thans voldoende verkoopgelegenheid in het buitenland scheppen. Door de verbeterde exportmogelijkheden viel tevens weg de druk, welke in vroeger jaren door de voor den export te geringe jaarlijksche overschotten op de inlandsche markt en de prijsnotering werd uitgeoefend. Gaandeweg komen exporteurs meer actief in den binnenlandschen handel, terwijl ook de verzorging van het voor export bestemde product, betere pelling en sortering, de belangstelling der exporteurs heeft, zoodat bij verdere ontwikkeling de oprichting van behoorlijk geoutilleerde pellerijen van voldoende capaciteit van die zijde mag worden tegemoet gezien.

Aan aanvragen uit het buitenland voor de levering van cassave en cassaveproducten en van maïs heeft het niet ontbroken. De massale hoeveelheden voor uitvoering van de orders ontraken echter ten eenemale, wijl er te weinig bouwers zijn om die te kunnen leveren. Zou men echter over een voldoende aantal klein-landbouw-kolonisten beschikken, dan laat zich de ontwikkeling denken, waarbij met betere resultaten met dezen overeenkomsten van levering kunnen worden aangegaan, gezien het betere uitzicht, dat dan ontstaan zal op het bijeenbrengen van de benodigde hoeveelheden.

Wanneer Suriname aldus er in mag slagen een geregelden export naar het buitenland van de voortbrengselen van den klein-landbouw op te bouwen, mag als gevolg hiervan ook een verbetering van de scheepvaart worden verwacht, waardoor het isolement ten opzichte van het buitenland gaandeweg zal worden opgeheven.

De besproken opvoering van het bevolkingsaantal zal ook in de landshuishouding ten aanzien van de overheidsdiensten een betere verhouding scheppen, meer met name met betrekking tot de hiervoor gemaakte kosten tegenover de beschikbare eigen landsinkomsten. Dat maatregelen van economische strekking en bestuursvoering, welke in Nederlandsch-Indië met succes worden toegepast, in Suriname te duur blijken of zonder succes blijven, dient voor een belangrijk deel mede aan de bevolkingsarmoede van het gebiedsdeel te worden geweten. Ter illustratie hiervan valt te wijzen op een geval uit de practijk, dat thans aan de orde is, nl. dat van den wegenaanleg.

De wegeaanleg heeft in de laatste jaren goede vorderingen gemaakt. Er zijn in de districten reeds verschillende voor het autoverkeer bruikbare wegen opengesteld, terwijl met den aanleg van meerdere wordt doorgegaan.

De dunne bevolking laat de gewenschte en noodige bezetting van de aan deze nieuwe wegen gelegen gronden echter niet toe. Dit geeft in tweërlei vorm directe bezwaren: ten eerste is het weggebruik niet evenredig aan de aan den aanleg bestede sommen en ten tweede, ter voorziening in de fondsen voor onderhoud en instandhouding dier wegen zal met moeite uit andere bronnen dienen geput te worden, dan uit

de natuurlijke bron der bijdragen van de langs de wegen gevestigden en der weggebruikers.

Om den toestand, waarin men hier tengevolge van het tekort aan bevolking verkeert in een handelsterm uit te drukken, zou men kunnen zeggen: de zaak kan niet renderen wegens den beperkten omzet. Of wil men het anders: het land verkeert in zijn geheel in denzelfden toestand als hiervoren beschreven ten aanzien van de groot-landbouwbedrijven: het lijdt onder oneconomischen opzet.

Moet men op grond van het hierboven in vluchtige trekken geschetste beeld er toe komen te pleiten voor verderen uitbouw van de klein-landbouw-kolonisatie als van primair belang voor den verderen economischen opbouw van het gebiedsdeel, er dient hieraan onmiddellijk te worden toegevoegd, dat in deze kolonisatie niet het allesgenezend wondermiddel behoort te worden gezien. Ook koestere men niet de verwachting, dat met de toepassing van dit middel alle bezwaren zullen zijn overwonnen. Integendeel, het blijft moeizame arbeid, welke veel geduld en taaie volharding vraagt; men bedenke, dat het veelal zal moeten gaan in de richting van een „Umwertung”. Ook kostbaar werk! Maar het is tevens een arbeid, dien men niet nalaten kan, wil men tot meer tastbare resultaten komen bij den opbouw van het land. Of het economischer mag heeten het tempo van het verleden te behouden en nog een reeks van jaren steun, in den vorm van het jaarlijksche subsidie, aan het gebiedsdeel te verleenen, dan wel den hierbedoelden arbeid forscher aan te vatten om deze reeks van jaren te beperken en tot meer voldoening schenkende resultaten te komen, is een vraag welke wel der overweging waard mag heeten. Moge het geschrevene bijdragen tot nauwgezet beraad.

S. BRUYNING.

#### ECONOMISCHE LOTGEVALLEN VAN CURAÇAO.

Wat Curaçao geworden is, dat heeft het niet te danken aan zijn eigen bodem, noch ook aan zijn eigen inwoners. Daarover pleegt dan ook nauwelijks discussie te worden gevoerd; immers, — ook al zou men van de bevolking niets dan goeds willen zeggen, — inzake den bodem past stellig geen opgetogen karakterschets. En men krijgt dan ook van de verhouding tusschen bodem en bedrijvigheid een bijzonder helderen indruk, wanneer men eens naast elkaar bekijkt wat er gebeurd is op Curaçao met Aruba eenzijdigs, en op Bonaire anderzijds; bodemgesteldheid, ligging, klimaat, plantengroei, bevolking en nog meer van die algemeene factoren zijn vrijwel gelijk. Toch is Bonaire nog steeds datzelfde wat het al eeuwen lang geweest is: een dor eiland met veel koraalrotsen en verveerde lava, met veel zand en zout, met veel cactus en Spaansche juffers, met veel aloë en dividivi, met veel geiten en armoede.

Dat het er geen belangwekkend landschap zou zijn, wil ik volstrekt niet zeggen. Integendeel, de vormen en kleuren, in het binnenland zoowel als in het hoofdplaatsje Kralendijk, maken bepaald een zeer prettigen indruk, en ook de eenvoudige samenleving van onbedorven zielen doet vriendelijk aan. Maar economisch heeft Bonaire niet veel te beteekenen. Dit springt wel zeer drastisch in het oog, wanneer men beseft dat een der voornaamste exportartikelen bestaat uit geitenmest. Voorts een beetje aloë-hars, een beetje dividivi-boontjes voor looizuur, een beetje zout, en daar hebt ge vrijwel de geheele lijst van uitvoer.

\* \*

Aldus was het tot voor kort ook met Aruba gesteld. Ook op dat overeenkomstige eiland viel, behalve als wat schapen- en geitenvleesch, niet veel anders te halen dan dividivi en aloë. In volslagen onbeduidendheid dommelden deze beide satellieten van Curaçao voort, zonder bedrijvigheid, zonder productie, zonder inkomen.

Dan was het hoofdeiland er tenslotte wel iets beter aan toe. Ook daar leverde weliswaar de bodem niet veel belangrijkers op dan altijd weer die paar zakken dividivi-boontjes en die paar kistjes aloë-sap — ach ja, er werd ook wat gedaan in vruchtenschillen, waar de Curaçao-likeur mee bereid wordt, doch dat was nooit een groot artikel — maar er woonde tenminste reeds een talrijker bevolking, en zoo moest er vanzelf wel worden gezocht naar bezigheid. Het bouwen van schoeners, grootendeels voor Venezolaansche reeking, was eenigen tijd lang een vrij druk bedrijf. Voorts werd door welmeenende ingezetenen gestreefd naar een huisindustrie van panamahoeden, een volksbezigheid, waaraan vooral de vrouwen iets konden verdienen. Het is geprobeerd met een struisvogelboerderij, maar de nieuwere modes schijnen zich niet erg meer voor pluimen en veeren te interesseeren, en de farm is weer opgedoekt. Een extractiebedrijf, dat geregeld nogal wat omzette, al mocht het ook geenszins een groote industrie heeten, was het afgraven en verschepen van fosforzure kalk, de grondstof voor de superfosfaatfabrieken. Reeds zijn de op Klein-Curaçao voorhanden beddingen geheel gesloopt; nog steeds is een Engelsche onderneming op het hoofdeiland bezig. Maar wanneer daar eenige honderden arbeiders hun brood kunnen vinden, is het al mooi. Daar kan echter niet een heel eiland, met een zoo urbane hoofdstad als Willemstad, van bestaan.

\* \*

Dat zich daar zulk een vrij belangrijke bevolkingskern heeft kunnen vormen, is een gevolg van den topografischen toestand. Dit gedeelte van de wereld is rijk aan baaien en kreeken, maar tevens aan riffen en banken, terwijl voorts wind, stroom en branding er ongemeen krachtig zijn.

Daarom moest een zoo veilige waterkom als het Schottegat aan de zeevaarders wel een ideale schuilplaats lijken.

Jarenlang hebben de vloten van de West-Indische Compagnie deze eilanden gekend en bezocht; zij haalden er water, brandhout en „bocken”, maar waren ook niet afkeerig van „een stroop”. Herhaaldelijk zijn al deze plaatsen gebrandschat en geplunderd door zeehelden als Piet Hein, Cornelis Jol, Pater, Loncq, Booneter en talloze anderen. Het denkbeeld van eigen vestiging kwam echter niet terstond op. Pas toen Pernambuco stevig in onze handen was, begon de Compagnie eveneens behoefte te voelen aan een steunpunt in de Caribische Zee. Niet om er te koloniseren, te planten of handel te drijven. Daarvoor had men betere landstreken op het oog, zooals de „Wilde Kust” (de tegenwoordige vijf Guyanas) of enkele vruchtbare eilanden in de bovendewindsche sliert. Op Curaçao was het uitsluitend te doen om de veilige baai en om de centrale ligging, vlak bij de route der Spaansche vloten, die het Peruaansche goud en zilver kwamen laden te Cartagena en Puerto Bello, op den isthmus. In Curaçao zouden de Hollanders op de loer zitten. De vraag was voornamelijk of Spanje hen er niet weer uit zou gooien. Maar was het Spaansche gezag op het vasteland vrij aaneengesloten, op de eilanden kon het zich veel minder goed handhaven. De grootere, zooals Cuba en Hispaniola, waren tenminste nog een inspanning waard, maar de kleintjes liet Spanje al gauw loopen. Zoo is er slechts een flauwe poging gedaan om de Hollanders en Engelschen uit de bovendewinden te verdrijven. Ook in het verlies van Curaçao met zijn beide wachters Aruba en Bonaire, heeft Spanje zich zonder ophef geschikt: men achtte het nauwelijks de moeite waard.

Eveneens de nieuwe bezitters hebben zich echter wel eens afgevraagd of deze verovering nu eigenlijk de inspanning en de kosten wel kon goedmaken. Van een flauw hoopje dat de inventaris misschien zou meevallen, is niets verwezenlijkt: geen goud, geen suiker, en aan verfhout ook niet veel belangrijks. Het

heeft dan ook niet ontbroken aan adviezen om het maar weer te ontruimen, en elders naar betere buit te zoeken. Maar ongetwijfeld is het de machtige beking van het veilige vaarwater geweest, die tot aanhouden heeft doen besluiten. Hier konden de prijzen, die op de kust van „tierra firme” werden buitgemaakt, worden opgebracht, herladen en desnoods ontmanteld; ook was er ruimte en geschikte gelegenheid om te kalefateren, te „krenge” (careening, het schoonmaken en dichten van de kiel) en het volk op adem te laten komen. Een paar forten waren voldoende om aanslagen af te weren. De Indiaansche bevolking werd, voorzover zij zich anti-Spaansch toonde, behouden, en voor de rest naar Venezuela gebracht. En zoo is Curaçao tot een middelpunt van het Caribische verkeer geworden, zij het ook aanvankelijk op voet van zeeroof.

Toen met Spanje vrede was gesloten, toen Brazilië door ons was opgegeven, toen Nieuw Amsterdam was afgestaan, en toen ons niet veel meer overbleef dan de verspreide brokjes die we nog steeds bezitten, toen moest ook Curaçao naar nieuwe middelen van bestaan omzien. De handel met de omgeving, vooral ter onderlinge bemiddeling, werd hoofdzaak; maar hierop aasden toen op hun beurt de boekaniërs, die roofdieren van de Caribische Zee. En zoowel Engeland als Frankrijk trachtten, ons bij voorkomende aanleidingen onze mooie haven te ontfutselen. Het bleef een op- en neergaan in kleine schommelingen tusschen tamelijke armoede en een hoogst bescheiden bestaantje. Ook hier vormde onbeduidendheid de voornaamste karaktertrek.

\* \* \*

Een rol van grooter beteekenis kon Curaçao pas gaan vervullen, toen het Panamakanaal aan de Caribische Zee een nieuw perspectief gaf. Door wat tevoren een cul-de-sac was, begon nu verkeer te trekken. Van Nederlandsche zijde ging de K.N.S.M., die den ouden en zwakken West-Indischen Maildienst had overgenomen, zich op deze vaart toeleggen. Andere vlaggen volgden, vooral de Duitsche, Fransche en Amerikaansche. Aldus kon zich te Curaçao een nieuw bedrijf ontwikkelen: het overladen van goederen uit en naar de omliggende streken. Dit gunstig gelegen eiland, met zijn goede haven, werd verzamelpunt en distributie-centrum. Aanvankelijk natuurlijk zeer in het bescheidene; ook tegenwoordig nog munt het bedrijf er veeleer uit door groote bewerkelijkheid en variatie, dan door omvang of groote allure. Hier worden de kleine partijtjes aloë, dividivi, koffie e.d. uit een wijden omtrek bijeengegaard, om straks in het oceanschip verladen te worden. Hier komen de fabriekaten en bouwmaterialen aan, die voor de industrie-arme omgeving bestemd zijn. Voorts kruisen hier verschillende groote routes elkaar, zoodat er altijd wel iets van elkaar over te nemen valt. Het kadebedrijf op Curaçao is dan ook grootendeels een werkje van sorteeren en schikken. Een zwerm van kleinere vaartuigen (stoom, motor, zeil) bedient de nevenwegen. De meeste stoomvaartlijnen hebben zelf zulke hulplijntjes opgezet. Ook het passagiersvervoer wordt daarin betrokken, zoowel voor het opzamelen als voor het uitspreiden. En in de laatste jaren werkt hier eveneens het luchtverkeer aan mee; doch alvorens hierover te spreken, dienen wij wel eerst eens na te gaan, hoe Curaçao inmiddels tot grootere eigen beteekenis is geraakt.

\* \* \*

De olie, waaraan Venezuela zoo rijk is, wordt gevonden langs en onder het Meer van Maracaibo, een reusachtige zoetwaterlagune, die door een smalle en niet zeer diepen uitgang met de zee in verbinding staat. Ter plaatse kon men die olie dus niet zoo voordeelig verwerken, want voor den uitvoer kwamen slechts kleine tankschepen in aanmerking. Toen heeft de Koninklijke-Shell zeer logisch het besluit genomen, om dan de ruwe grondstof in kleine tankers

naar Curaçao te laten brengen, en aldaar tot eindproduct te herleiden. De uiteindelijke export kon dan in groote oceanotankers geschieden. Dit voorbeeld is gevolgd door de Standard Oil, die hiertoe Aruba uitkoos. In beide gevallen werd geprofiteerd van de toevallige aanwezigheid eener ruime en welbeschutte baai, waar aan diep vaarwater goedkope industrie-terreinen te verkrijgen waren. Dit alles bovendien onder het rustige en integere bestuur van een kleine Europeesche mogendheid, die te midden van internationale verwickelingen tot dusverre neutraal gebleven was. Kon het mooier?

In de behoefte aan arbeiders kon, voorzover het ruw werk betrof, reeds grootendeels voorzien worden door de plaatselijke bevolking, die daartoe goede hoedanigheden bezat en allerminst verwend was. Later is men ook uit de omgeving werkkrachten gaan aantrekken, totdat zelfs Madeira en de Azoren werden aangetapt. Aldus ging zich een nieuwe cosmopolitische bevolking vormen, met het Hollandsche, Engelsche en Amerikaansche element in de hogere rangen, en het gekleurde of Latijnsche in de lagere. Numeriek geraakte de aloude, grootendeels Portugeesch-Israëlitische stadsburgerij natuurlijk op den achtergrond; maar haar commercieele talenten maakten, dat deze Curaçaosche geslachten van kooplieden en bankiers ook temidden van deze nieuwe bedrijvigheid een plaats van aanzien en beteekenis konden innemen.

Een snel groeiende bevolking, een levendig bouwbedrijf, een rase moderniseering, — ziedaar de oorzaken die Curaçao meer dan ooit tevoren tot een middelpunt van goederenhandel gemaakt hebben. Er wordt veel aan loon verdiend, en dus ook veel weer uitgegeven. Op Curaçao zelf, waar reeds tevoren een urbaan centrum bestond, valt dit nog niet eens zoo plastisch in het oog als op Aruba, waar tevoren hoofdzakelijk stilte en leegte heerschte, terwijl het er tegenwoordig zoo levendig toegaat als in een nieuwe stad van de Far West. Zelfs heeft de Hollandsche Bank Unie er een filiaal gevestigd.

\* \* \*

Dat een dergelijke krachtige opleving ook voor het reeds bestaande verkeerswezen van beteekenis moest zijn, behoeft geen betoog. Op ieder gebied viel uitbreiding en intensivering waar te nemen. Curaçao is een der weinige landen in de wereld, waar de crisis vrijwel onopgemerkt is gebleven. Het toerisme, bevorderd door de beschikbaarheid van bunkerolie, heeft bovendien de archaische schoonheid van Curaçao ontdekt, alsmede de verleidelijk lage prijzen van allerlei aanlokkelijke koopwaar uit vele werelddeelen. Zoo werkt het eene het andere in de hand. En zoo kwam ook de K.L.M. er toe om hier eens te gaan uitkijken naar nieuwe mogelijkheden.

Eerst is de Snip in het jubileumjaar 1934 van Schiphol via Paramaribo naar Curaçao gevlogen. Vervolgens is dat vliegtuigverbinding gaan maken met Aruba en met Maracaibo, een drukbereisd traject. Toen er een tweede toestel bij kwam, kon er ook een kort lijntje naar La Guaira (voor de Venezolaansche hoofdstad Caracas) worden geopend, en opeens zag Curaçao zich nu ook door de lucht in het wereldverkeer ingeschakeld. Want de toen bereikte eindstations Maracaibo en La Guaira liggen reeds op de groote kustlijn van de Panamerican Airways, die bovendien aan beide uiteinden aansluit op de nog grootere lijnen van Miami via de Antillen naar Brazilië en Argentinië, resp. via Panama naar de Westkust van Zuid-Amerika, en vervolgens over de Andes naar Buenos Aires. Dit alles kwam dus opeens binnen het bereik van Curaçao.

Intusschen wordt er aan dit luchtnet nog vlijtig verder gebouwd. Naar beide kanten zijn de eigen lijntjes reeds uitgerekt tot in Colombia en tot Trinidad, zoodat zij de beide hoofdlijnen reeds zelf bereikt hebben. Een rechtstreeksche verbinding met Miami, de groote luchthaven der V.S., wordt nog niet door

de Amerikanen toegestaan, maar een aansluiting via Haiti of Cuba zal reeds grootendeels in de behoefte voorzien. En dan ontbreekt enkel nog het kleine stukje van Trinidad naar Paramaribo, alsmede de groote oversteek van Paramaribo naar Europa. Het is een lust om die lijntjes te zien opkruipen, met schijnbaar onbeduidende eindjes, die echter in hun onderlingen samenhang een voortreffelijk uitgedacht net aan het vormen zijn.

En Curaçao, dat natuurlijk beseft, hoezeer de tegenwoordige bloei er gekomen is door de olie, krijgt door al deze uitvloeisels van de huidige bedrijvigheid een kans om zich hoe langer hoe steviger tot middelpunt van de Caribische wereld te organiseren, in de hoop, dat het ook na het wegvallen van de petroleum-industrie een bestaan zal blijven houden.

Mr. W. J. VAN BALEN.

### IETS OVER DE ECONOMISCHE BETEKENIS VAN DEN LANDBOUW IN SURINAME.

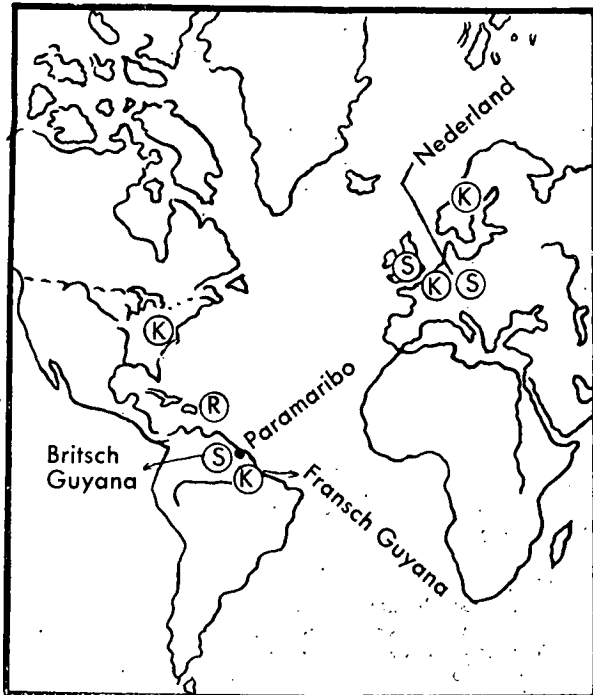
De Surinaamsche landbouwproducten behooren verreweg voor het grootste gedeelte tot de rubriek „voedingsmiddelen en dranken”, van de internationale handelsstatistiek. Slechts enkele nevenproducten zoals zemelen en melasse, kunnen gerekend worden tot de „ruwe en eenvoudig bewerkte grondstoffen”, terwijl men gamma en brandspiritus vermeld vindt onder de rubriek „bewerkte producten”.

De rol, die de Surinaamsche landbouwproducten in de wereldhuishouding spelen, is begrijpelijkerwijze van minimale betekenis. Slechts drie dezer producten verdienen vermelding om de uitgevoerde hoeveelheden, nl. koffie, suiker en rijst.

In 1936 <sup>1)</sup> bedroeg de uitvoer van:

Koffie.....	4.027.752 Kg.
Suiker .....	16.115.462 „
Rijst .....	1.287.750 „

Bij vergelijking met den uitvoer dierzelfde producten uit Brazilië, Cuba en Indo-China, de grootste leveranciers op dit gebied, verzinken bovengenoemde hoeveelheden in het niet. Als dan blijkt — berekend



Figuur 1.  
Afzetgebieden van enkele Surinaamsche landbouwproducten in 1936 (K = koffie, S = suiker, R = rijst).

<sup>1)</sup> In 1937 bedroeg de uitvoer:

Koffie .....	2.493.359 kg
Suiker .....	11.033.235 „
Rijst .....	7.433.334 „

(Red. E.-S.B.)

naar in het „Bulletin Mensuel de Statistique Agricole et Commerciale” van Juni 1937 en elders gepubliceerde cijfers — de Surinaamsche koffie-uitvoer van 1936 nog geen ½ pCt. te bedragen van den Braziliaansche in het jaar 1935-1936. Onze suiker uitvoer niet meer dan 1.6 pCt. van den Cubaansche in 1936, terwijl onze rijstuitvoer nauwelijks 7/100 pCt. van den Indo-Chineesche bedraagt.

Zijn de geringe uitgevoerde hoeveelheden voor een deel een gevolg van een kleine bevolking, ook het afzetgebied van deze producten is voor Suriname beperkt. Deze afzet strekt zich niet verder uit dan enkele Amerikaansche en Europeesche landen om het Noordelijk kustgebied van den Atlantischen Oceaan. Dit moge blijken uit *figuur 1*.

Voor de gebiedsdeelen van het Koninkrijk der Nederlanden buiten Suriname is de economische betekenis van onzen landbouw ook gering.

Naar Nederlandsch-Indië is er practisch geen uitvoer. Door den aanvoer van arbeidskrachten uit Java voor onzen landbouw is dit bedrijf echter wel van betekenis voor dat gebiedsdeel in verband met de overbevolking op genoemd eiland. Naar Nederland worden verscheidene landbouwproducten verscheept, vaak bedoeld als proefzendingen, doch praktische betekenis hebben vrijwel alleen koffie, suiker en eenigermate ook sinaasappelen.

De uitvoer naar het moederland bedroeg in 1936 van:

Koffie.....	865.679 Kg.	ter waarde van f	147.524
Suiker .....	14.867.800 „	„	393.996
Sinaasappelen	1.067.167 stuks „	„	8.315

Hierbij kan worden aangeteekend, dat een groot deel der koffie via Nederland zijn weg vindt naar Scandinavië <sup>1)</sup>.

Veel moeite heeft de Overheid zich getroost, om een markt voor onze producten, vooral die van den kleinen landbouw, te vinden op Curaçao. Het resultaat is echter nog niet groot. In 1936 bedroeg de uitvoer naar dat eiland — en Aruba, waarmede de handel echter onbeduidend was — in geldswaarde pl.m. f 18.000. Zeventig procent hiervan komt echter voor rekening van uitgevoerde rum. Verder kunnen vermeld worden:

Sinaasappelen ..	132.191 stuks	ter waarde van f	1.531,—
Versche groenten	10.325 Kg.	„	875,—
Gomma .....	4.420 „	„	570,—
Rijst .....	10.850 „	„	523,—
			f 3.499,—

In 1937 steeg de uitvoer van deze kleine landbouwproducten tot pl.m. f 20.000.

Voor Suriname zelve is de landbouw echter van overwegende betekenis. In dit verband zij hier gezezen op:

- 1e. het aandeel der landbouwproducten in den totalen uitvoer;
- 2e. de voorziening van de locale markt;
- 3e. op het gedeelte der bevolking, dat in den landbouw een middel van bestaan vindt.

ad 1. Het aandeel der landbouwproducten in den totalen uitvoer bedroeg in 1932 niet minder dan 52 pCt.

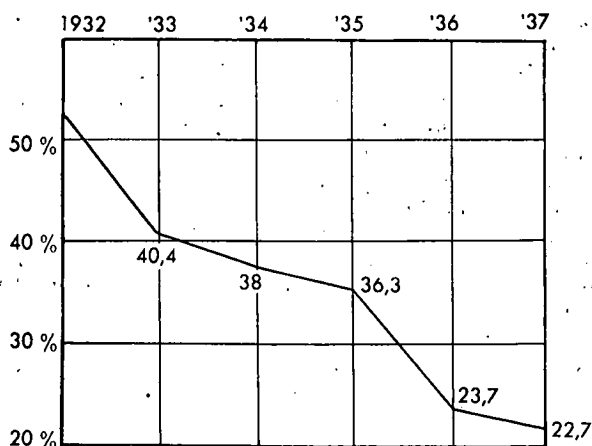
In dat jaar bedroeg immers de uitvoer f 4.616.374 tegenover een uitvoerwaarde der bedoelde producten van f 2.406.331. Dit aandeel is echter in opvolgende jaren telkens kleiner geworden en bedroeg in de eerste drie kwartalen van 1937 slechts 22.7 pCt. Een grafische voorstelling van deze daling geeft *fig. 2*.

Die daling is echter niet zoozeer het gevolg van de uitgevoerde hoeveelheden — bij koffie steeg deze zelfs van 3.251 ton in 1932 tot 4.027 ton in 1936 — als wel van:

- a. prijsdaling per eenheid,
- b. toeneming van den uitvoer van bauxiet.

<sup>1)</sup> Ter vergelijking diene voorts, dat de uitvoerwaarde van de Nederlandsche tuinbouwproducten in 1936 ongeveer 50 maal zoo groot was als die van al onze landbouwproducten tezamen.





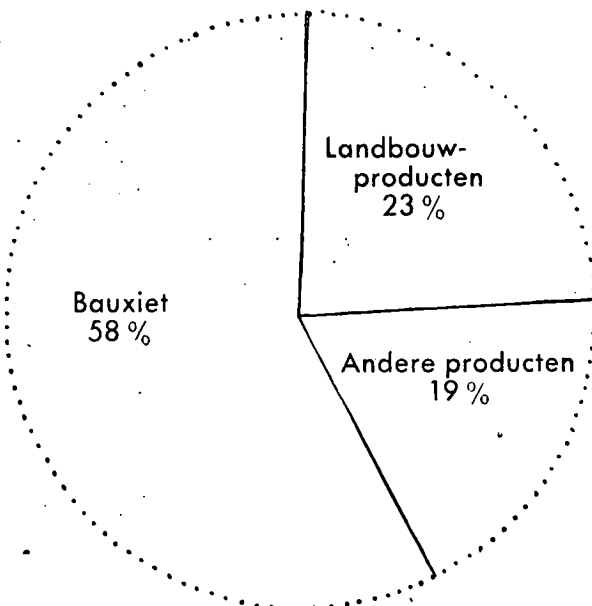
Figuur 2.

Aandeel landbouwproducten in totalen uitvoer.

Ten aanzien van de twee voornaamste export-producten, suiker en koffie, blijkt de prijsdaling uit het volgende staatje, dat den gemiddelden prijs per kg in centen aangeeft van de uitgevoerde hoeveelheden.

	Suiker	Koffie
1931 .....	5	32
1932 .....	4	33
1933 .....	3	31
1934 .....	3	29
1935 .....	3	20
1936 .....	3	17
1937 .....	5	21

De groote invloed, dien bauxiet uitoefent op onze uitvoer blijkt wel uit fig. 3, waarin het aandeel van dit product en dat der landbouwproducten in onze totalen uitvoer van het jaar 1936 wordt voorgesteld.



Figuur 3.

Aandeel landbouwproducten en bauxiet in totalen uitvoer in 1936.

ad 2. Door den kleinen landbouw wordt de locale markt overvloedig voorzien van rijst, bananen, groenten en aardvruchten. Dit heeft van zelve een vermindering invoer van verschillende voedingsmiddelen tengevolge. Het duidelijkst komt dit uit bij rijst, het hoofdvoedsel der bevolking. Bedroeg de invoer hiervan in 1904 nog rond 3.170.000 kg bij een bevolking van 80.000 zielen of pl.m. 40 kg per hoofd, in 1920 was deze gedaald tot 23 kg per hoofd en is thans practisch geheel verdwenen. Invoer is nu alleen denkbaar bij mislukking van een groot deel van den oogst, zooals in 1935.

ad 3. Volgens het Surinaamsch Verslag over het jaar 1935 bedroeg op 31 December van dat jaar de bevolking van den kleinlandbouw-perceelen...

Op de gouvernements-vestigingsplaatsen....	24.771
Buiten deze.....	43.935
Totaal .....	68.706

Voor de plantages werd als het aantal arbeiders opgegeven:

Koffieplantages .....	10.314
Suikerplantages.....	4.132
Totaal .....	14.446

Beide totaal-cijfers samentellende verkrijgt men een getal van 83.152 zielen d.i. pl.m. 57 pCt. der gansche Surinaamsche bevolking buiten het boschland op het eind van 1935.

In aanmerking nemend, dat hier velen, wier bestaan zeer nauw met den landbouw samenhangt, zooals tusschenhandelaren van landbouwproducten en de bevolking der plantages, die niet tot de arbeiders gerekend kan worden, niet zijn opgenomen en voorts, dat velen door den nood gedwongen de laatste jaren in den landbouw een bestaan zijn gaan zoeken, kan men het bovenbedoeld percentage thans veilig op 70 à 75 stellen.

Alzoo blijkt ongeveer driekwart der bevolking op den landbouw aangewezen. Een ander middel van bestaan is voor de massa ook niet beschikbaar. Dit besef ligt ten grondslag aan de groote financieele offers, die de Overheid zich getroost om den grooten landbouw staande te houden in dezen tijd van onbevredigende bedrijfsresultaten, tengevolge der lage prijzen. Ook de kleine landbouw verkeert wegens overvoering der locale markt in moeilijke omstandigheden. Een georganiseerde Overheidssteun voor dit bedrijf bestaat vooralsnog niet. Hier zou meer uitkomst verwacht mogen worden van een geschikt exportproduct, dat op loonende wijze te verbouwen is.

De hoop, dat de citruscultuur tot verhooging van het welvaartspeil zal leiden, berust op goeden grondslag. En deze cultuur wordt dan ook krachtig aangemoedigd.

Dr. D. FERNANDES.

#### MUNT- EN BANKWEZEN VAN CURAÇAO.

##### Muntwezen.

In de Wet van 23 Mei 1899 Staatsblad 126, Publicatieblad 1899 No. 22, is het Curaçaosche muntwezen geregeld.

Bij deze wet werd voor Curaçao overgegaan op de Nederlandsche rekeningseenheid — de Nederlandsche gulden. Schuldverbintenissen, vóór het in werking treden der wet op Curaçao, Bonairé of Aruba aangegaan, werden — behoudens tegenbewijs — geacht te zijn aangegaan in den gulden (Curaçaosch Courant), welke geacht werd een waarde te hebben van 0.94 gulden (Nederlandsch Courant). Sinds de inwerkingtreding der wet (1 Augustus 1901) circuleerden in het Gebiedsdeel in hoofdzaak Nederlandsche munten. Artikel 4 — gewijzigd in 1915 (P.B. No. 32) — zegt onder meer:

Iedere schuldeischer kan betaling vorderen in wettige betaalmiddelen.

Wettige betaalmiddelen in de kolonie Curaçao zijn de volgende munten:

a. tot onbeperkt bedrag:

het Nederlandsche tienguldenstuk en vijf guldenstuk; de Nederlandsche rijksdaalder, gulden en halve gulden;

de vreemde gouden munten, welke door ons in de kolonie Curaçao gangbaar zijn verklaard, tegen de door ons vastgestelde koersen;

b. tot beperkt bedrag de volgende pasmunten:

1o. in zilver tot een bedrag van tien gulden:

het Nederlandsche vijftigcentstuk en tiencentstuk;

het Curaçaosche stuk van  $\frac{1}{4}$  (een vierde) gulden en van  $\frac{1}{10}$  (een tiende) gulden;

2o. in nikkel tot een bedrag van vijftig cent: de Nederlandsche twee en een halve cent, cent en halve cent.

Practisch heeft Curaçao dus geen eigen muntstelsel,

ook al zal men wat kwartjes en dubbeltjes betreft nog „eigen” munt aantreffen.

De vreemde gouden munten krachtens bedoeld artikel gangbaar verklaard (Vide P.B. 1901 No. 16) zijn de Noord-Amerikaansche dubbele, enkele en kwart eagle, de Engelsche heele en halve sovereign, de Fransche gouden munten van 20, 10 en 5 francs en de Venezolaansche goudstukken van 25 en 20 bolivares, terwijl voor 1912 nog gangbaar waren de Spaansche „onza de oro” en de Mexicaansche doubloon.

Practisch worden deze munten in het betalingsverkeer zelden of nooit gebruikt, evenmin als de Nederlandsche gouden munten.

Uit het bovenstaande vloeit logisch voort, dat — bij vrij verkeer van hard geld tusschen moederland en kolonie, de wisselkoers van Curaçao op Nederland niet belangrijk van het pari kan afwijken. Aan de voorwaarde van vrij verkeer is echter niet steeds voldaan. In 1921 was de import van metaalmunt uit Nederland naar Curaçao niet mogelijk<sup>1)</sup>. De traites op het moederland werden in die dagen met zeer belangrijke disagio's verzilverd. M.a.w. de gulden in Curaçao — dezelfde als in Nederland — deed een belangrijk agio boven den gulden Nederland. De prijs voor een gulden Nederland daalde zelfs tot tachtig centen Curaçao. Nadien beweegt de wisselkoers op Amsterdam zich vrijwel om het pari.

In 1924 bestond bij sommige Curaçaosche deskundigen de vrees, dat de gulden (Nederland) zou deprecieeren en meende men te moeten pogen een eigen monetaire politiek te volgen. Mitsdien verbood Curaçao den invoer van Nederlandsch zilvergeld, waardoor de muntunie met het moederland tijdelijk tot het verleden behoorde. In 1930 kwam aan dezen toestand een einde.

Het behoeft geen betoog, dat Curaçao in September 1936 in verband met de gewijzigde monetaire politiek van het moederland den uitvoer van Nederlandsch gemunt goud, Nederlandsch of Koloniaal gemunt zilver en onbewerkt goud en zilver verbood. P.B. 1936 No. 93.

Naar verluidt zijn ook toen weer stemmen opgegaan om de muntunie met het moederland tijdelijk te verbreken daar men — niet geheel ten onrechte — een devaluatie ook van den gulden Curaçao niet van algemeen belang achtte, met name vreesde voor een daling van het algemeen welvaartsniveau van de bredere lagen der bevolking. Succes hebben de voorstanders van hun actie niet gehad. De vraag of Curaçao een zelfstandige monetaire politiek zou kunnen volgen moet m.i. onder de huidige economische omstandigheden bevestigend beantwoord worden.

De exportbedrijven hebben uit den aard der zaak profijt van de recente herwaardeering van den gulden genoten. Zij, die „vaste” inkomens toucheeren, ondervonden het nadeel van de prijsstijging van de importartikelen en naar redelijkerwijs mag worden verondersteld in sterkere mate dan in het moederland. De eigen voortbrenging in Curaçao van levensmiddelen, kleding, schoeisel, bouwmaterialen, enz., is minimaal. De schok vond hier te lande plaats op een minder veerkrachtigen economischen bodem. De tendens tot aanpassing is echter aanwezig.

Muntpapier is in Curaçao niet in omloop gebracht. De omstandigheden, die in Nederland daartoe leidden, hebben zich in Curaçao niet voorgedaan.

#### Bankwezen en credietwezen.

De volgende instellingen verdienen vermelding:

#### Curaçaosche Bank.

Deze instelling — m.i. te beschouwen als een publiekrechtelijke stichting — werd opgericht in 1828.

Het heden ten dage geldende Octrooi dateert van 1907 (P.B. No. 9), het gouvernementeele kapitaal bedraagt f 450.000, het reservefonds kan maximaal bedragen f 150.000. Voorstellen bij den Kolonialen

<sup>1)</sup> Vide Prof. G. M. Verrijn Stuart — Het Bankwezen in de Nederlandsche Koloniën.

Raad om deze begrenzing te verhoogen tot f 300.000 zijn aanhangig, gemotiveerd met de zeer aanzienlijke toegenomen bankbiljetten-circulatie.

De transacties, waartoe de bank gerechtigd is, vindt men in afdeeling 4 van het „Reglement” van 1907 en bestaan uit het discountbedrijf, den wisselhandel, voorschotverleening aan landbouw, veeteelt, nijverheid — mits tegen persoonlijke of zakelijke zekerheid — het verstrekken van gelden op hypotheek, de beleenning van landbouwproducten, waren koopmanschappen, munt en muntmateriaal en tenslotte het uitvoeren van opdrachten van het Gouvernement.

Blijkens de gepubliceerde jaarcijfers heeft de bank zich op de voor circulatiebanken gevaarlijke terreinen van hypothecaire credietverleening en — lokaal gezien — de beleenning van landbouwproducten, enz. de noodige zelfbeperking weten op te leggen en voornamelijk het bedrijf van discountbank uitgeoefend. De liquiditeitspositie is uitstekend, de metaaldekking resp. gouddekking van de in omloop gebrachte bankbiljetten bedroeg volgens het jaarverslag 1936 88 pCt. resp. 86 pCt. De circulatie is vooral in de laatste jaren aanzienlijk uitgebreid, waartegenover echter voornamelijk de kasrekening toenam.

	Kasrekening	Bankbiljetten in omloop
Einde 1920 ....	f 903.000,—	f 1.534.000,—
„ 1925 ....	„ 1.053.000,—	„ 1.582.000,—
„ 1930 ....	„ 4.786.000,—	„ 5.495.000,—
„ 1935 ....	„ 4.622.000,—	„ 4.330.000,— (N.B.)
„ 1936 ....	„ 4.531.000,— <sup>1)</sup>	„ 5.023.000,—
„ 1937 ....	„ 6.050.000,—	„ 6.800.000,—

<sup>1)</sup> De kasvoorraad ad f 4.531.000,— per ultimo 1936 bestond voor het overgrootste deel uit gouden munten, n.l.; Nederlandsche 10 gld. stukken ..... f 3.805.520,—  
Getarifeerde vreemde gouden munt ..... „ 592.483,97  
f 4.398.003,97

Uit een en ander vloeit al reeds de conclusie voort, dat de activiteit op het terrein van het bankwezen in hoofdzaak aan het particuliere initiatief wordt overgelaten, zooals ten overvloede nog kan blijken uit de overige balanscijfers, ontleend aan het jaarverslag 1936:

Activa:	
Wisselrekening .....	f 45.000,—
Hypotheekrekening .....	„ 203.000,—
Andere credieten .....	„ 17.000,—
Saldi bij buitenlandsche banken inclusief Nederland .....	„ 872.000,—
Gouvernement van Curaçao .....	„ 111.000,—

Passiva:	
Deposito's .....	f 120.000,—

#### Maduro & Curiel's Bank.

Deze instelling is een algemeene bank in de ruimste beteekenis van het woord, ontstaan uit de in 1931 plaats gevonden fusie van de Maduro's Bank en Curiel's Bank.

Blijkens artikel 2 der statuten bestaat de werkring der instelling uit het drijven van wissel-, bank- en commissiehandel, het doen van financieele operaties, het vertegenwoordigen van levens-, zee- en brandassurantiën, het nemen van aandeelen in maatschappijen en het houden van een spaarbank.

Het werkkapitaal van de instelling bestond per 31 December 1937 uit:

Geplaatst aandeelenkapitaal .....	f 1.500.000,—
Reserve .....	„ 1.500.000,—
Deposito's, etc., etc. ....	„ 10.810.089,73
	f 13.810.089,73

Geïnvesteerd in	
Beleeningen, rekening-courantvoorschotten, etc., tot een bedrag van .....	f 7.105.171,98
Effecten .....	„ 2.487.098,73
Vorderingen op andere banken .....	„ 2.315.605,34
Kas .....	„ 1.155.838,40
Diversen .....	„ 746.375,28
	f 13.810.089,73

In 1936 nam deze instelling voor f 250.000 deel in de Aruba Bank N.V., welke den 1sten Juli 1936 werd opgericht met een geplaatst kapitaal van f 500.000.

#### N.V. Hollandsche Bank Unie.

Deze Nederlandsche N.V. heeft in Maart 1935 het bedrijf overgenomen van de N.V. Hollandsche Bank voor West-Indië. De werkkring komt vrijwel geheel overeen met die van de Maduro & Curiel's Bank. Afzonderlijke cijfers voor Curaçao worden niet gepubliceerd.

Den 1sten Juli 1936 werd door de Hollandsche Bank Unie N.V. een filiaal geopend te Oranjestad op Aruba.

#### Aruba Bank N.V.

De bankinstelling is een voortzetting van de vroegere eenmanszaak, die zich met locale bankzaken bezig hield, nl.: John Eman's Bank. Per 1 Juli 1936 had omzetting in een N.V. plaats. Zij moet, gezien artikel 2 der statuten, tot de algemeene banken worden gerekend. De werkkring komt geheel overeen met die van Maduro & Curiel's Bank, welke instelling, zooals vermeld, voor de helft in het geplaatste aandeelkapitaal van f 500.000 geïnteresseerd is.

Publicatie van cijfers heeft nog niet plaats gevonden.

#### N.V. Curaçaosche Hypotheekbank.

Aan het jaarverslag 1937 is het volgende ontleend:

Het eigen kapitaal is .....	f	200.000,—
Het reservefonds .....	"	250.000,—
Per ultimo 1937 was van „diverse crediteuren” in administratie genomen een bedrag van .....	f	1.730.000,—
Waartegenover de voornaamste actiefpost staat, te weten de hypothecaire geldleeningen .....	f	2.013.000,—

Men mist dus bij deze hypotheekbank de welbekende pandbrieven en stuit op de post „diverse crediteuren”.

In de statuten is hieromtrent het volgende bepaald:

#### Artikel 55.

Gelden bij de vennootschap belegd zijn alleen terstond opvorderbaar voor zoover er gelden in kas zijn.

Aanvraag tot terugbetaling van belegde kapitalen worden aan het bestuur gericht, dat, bijaldien die terugbetaling niet dadelijk kan geschieden, na de eerstvolgende bestuursvergadering aan belanghebbenden kennis geeft, wanneer over die kapitalen zal kunnen worden beschikt.

Die termijn zal niet langer dan zes maanden mogen zijn, tenzij het teruggevraagde kapitaal meer dan vijf en twintig duizend gulden bedraagt, in welk geval die termijn tot negen maanden kan worden verlengd.

Bij gelijktijdige aanvragen tot terugbetaling van verschillende kapitalen, tezamen meer dan vijf en twintig duizend gulden bedragende, kan die termijn mede tot negen maanden worden verlengd.

In beide gevallen worden intusschen de ingekomen gelden zooveel mogelijk doenlijk aan den aanvrager of aan de aanvragers pondspondsgewijze uitbetaald.

Onder gelijktijdige aanvragen worden verstaan die aanvragen, welke van de eene bestuursvergadering tot de andere worden gedaan.

Deze financieele constructie is geheel gebaseerd op het vertrouwen, dat wel nimmer een run op de instelling zal plaats vinden, immers dan zou deze in korten tijd voor een belangrijk deel moeten liquideeren, wat gezien den aard der belegging onmogelijk moet worden geacht. De vraag of uit een liquiditeits-oogpunt het emiteeren van pandbrieven ter vervanging van de post diverse crediteuren niet gewenscht is, vooral in het zich steeds meer ontwikkelende Curaçao, moet worden opgeworpen en redelijkerwijs bevestigend beantwoord.

Inmiddels is de onderhavige constructie niet alledaags en zeer zeker vermeldenswaardig.

Overigens worden sinds enkele jaren geen nieuwe deposito's aangenomen.

#### N.V. Spaar- en Beleenbank van Curaçao.

Het eigen kapitaal van deze instelling bedroeg per 30 Juni 1936 .....

f 52.000,—

Reserves .....

„ 57.400,—

Ook bij deze instelling treft men de vreemd aandoende, hierboven vermelde constructie aan. De inlagen van de spaarders zijn verantwoord in het credit van „inleggers” tot een bedrag van .. f 1.045.000,— waartegenover de hypothecaire leeningen tot een bedrag van .....

„ 846.000,—

Teneinde ook hier eenige dekking te hebben in geval van grootere aanzeggingen, is in artikel 48 van de statuten der Spaar- en Beleenbank een in type overeenkomende regeling getroffen als voor de N.V. De Curaçaosche Hypotheekbank vermeld werd.

De verhouding tusschen het eigen en het vreemde kapitaal is voorts eenigermate aan den lagen kant.

#### Koloniale Postspaarbank.

In de inlagen weerspiegelt zich de economische ontwikkeling op duidelijke wijze. Het saldo tegoed bedroeg telkenmale op 31 December

1910 .....	f	189.000,—
1920 .....	„	210.000,—
1930 .....	„	709.000,—
1935 .....	„	1.036.000,—

#### De Landsfinanciën.

Tenslotte nog eenige opmerkingen over de landsfinanciën. Ook hier zal men de economische vlucht, die het gebiedsdeel Curaçao gedurende de laatste jaren heeft genomen, weerspiegeld zien.

In het begin dezer eeuw beliepen de landsuitgaven circa f 800.000, welke in de jaren omstreeks 1900 door het land zelve niet werden opgebracht, zoodat regelmatig subsidieering door het moederland moest plaats vinden. Dit geschiedde tot bedragen van circa f 200.000. De belangrijkste eigen inkomsten werden verkregen uit de invoerrechten, de accijns op sterke dranken en de belasting op grondeigendommen en wel voor 1902 tot bedragen van circa f 109.000, f 81.000 en f 90.000.

Geheel anders is het beeld voor de recente jaren. De landsinkomsten namen toe en bereikten bedragen waaraan Curaçao nimmer kon gedacht hebben. De subsidieering door het moederland hield geheel op, zelfs zijn door Curaçao belangrijke bedragen aan het moederland terugbetaald. Het maken van schuld heeft al reeds plaats gemaakt voor een voorzichtige politiek van directe reserveering voor loopende verplichtingen, terwijl vele kapitaalsuitgaven uit de gewone middelen worden gedekt, wat als een indirecte zorg voor de toekomst mag worden aangemerkt.

De belangrijkste bronnen van inkomsten zijn thans het invoerrecht, de inkomstenbelasting en de accijns op gedistilleerd, een en ander cf. onderstaand overzicht:

	Invoerrecht	Inkomstenbelasting	Accijns
(1902)	(109.000,—)	(eerst in 1906 ingevoerd)	(81.000,—)
1932	1.274.000,—	1.786.000,—	642.000,—
1933	1.506.000,—	1.136.000,—	694.000,—
1934	1.672.000,—	2.383.000,—	812.000,—
1935	1.917.000,—	1.904.000,—	867.000,—
1936	2.070.000,—	1.702.000,—	873.000,—

De totaalbedragen van de landsinkomsten beliepen:

1932 .....	f	6.879.000,—
1933 .....	„	6.795.000,—
1934 .....	„	8.423.000,—
1935 .....	„	8.416.000,—
1936 .....	„	9.276.000,—

L. F. JANSSEN.

### HET BANKWEZEN IN SURINAME.

Als voornaamste instelling, welke het bank- en credietwezen in Suriname verzorgt, treedt de Surinaamsche Bank N.V. reeds gedurende 72 jaren op.

Bij Koninklijk Besluit van 19 Mei 1864 No. 30 werd aan de „Naamlooze Vennootschap de Surinaamsche Bank” de bevoegdheid gegeven om gedurende 25 jaren, nadat de koninklijke bewilliging op de statuten zou zijn verleend, in de kolonie Suriname als circulatie-bank werkzaam te zijn. Als gevolg hiervan werd op 18 Juli 1865 de Bank in de kolonie Suriname voor het publiek opengesteld.

In 1889 werd opnieuw voor den tijd van 25 jaren octrooi aan de Surinaamsche Bank verleend, welk octrooi sinds November 1914 herhaaldelijk en laatstelijk voor den duur van het jaar 1918 werd verlengd. Bij Kon. Besluit van 2 Juli 1918 werd een nieuw octrooi voor den tijd van 10 jaren aan de Bank verleend en wel tot den 30sten Juni 1928. Daarna is bij de Wet van 2 Juli 1928 tot vaststelling van een Surinaamsche Bankwet 1928 de Surinaamsche Bank voor een tijdperk van 15½ jaar gerechtigd om als circulatie-bank in de kolonie Suriname werkzaam te zijn.

Het feit dat gedurende jaren de Surinaamsche Bank als eenige bankinstelling in de kolonie Suriname werkzaam is geweest, heeft mede ertoe geleid, dat zij in de Surinaamsche samenleving een zeer belangrijke en uitzonderlijke positie op financieel en economisch gebied is gaan innemen. Als circulatie-bank is aan de Surinaamsche Bank opgedragen het uitgeven van bankbiljetten.

De verhouding, waarin het gezamenlijk bedrag van bankbiljetten, rekening-courant saldi en andere in Suriname dadelijk opeisbare vorderingen door munt of muntmateriaal moet zijn gedekt, wordt door den Gouverneur bepaald. Momenteel is het verplichte dekingspercentage 30 pCt. In 1936 was het gemiddelde bedrag van bankbiljetten in omloop f 1.095.677.—, terwijl in 1936 de gemiddelde dekking van het totaal bedrag der bankbiljetten, rekening-courantsaldi en verdere in de kolonie dadelijk opeisbare vorderingen in procenten uitgedrukt 43.5 pCt. was.

Behalve de bevoegdheid om bankbiljetten uit te geven of deze in omloop te brengen, omvat de werkkring van de Bank nog andere werkzaamheden bij de wet omschreven. Het zou te ver voeren deze hier op te sommen. Daarvan mag het disconteeren van promessen, met twee of meer solidair verbonden wel als een voornaam arbeidsveld van de Bank worden aangemerkt. Velen leenen gelden bij de Bank op min of meer korte termijnen, tegen promessen of acceptaties met een door de Bank vast te stellen disconto-rente, welke sedert de laatste jaren steeds 9 pCt. is geweest. Op deze wijze wordt in Suriname in de credietbehoefte zelfs van den kleinen man voorzien.

Verder belast de Bank zich kosteloos met de werkzaamheden van Gouvernementskassier. (Zie hiervoor Art. 11 der Sur. Bankwet 1928), terwijl de Bank volgens Art. 12 van de Bankwet verplicht is aan het land, telkens wanneer de Gouverneur dit tot tijdelijke versterking van 's Lands kas noodig acht, voorschotten in rekening-courant te verstrekken op voldoende onderpand.

\* \* \*

In den loop der jaren is de Surinaamsche Bank, als eenige financieele instelling in de kolonie, de centrale plaats geworden, waar handel, industrie, landbouw en particulieren voor financieele operaties terecht konden.

Bij den minder gunstigen economischen en financieelen toestand van de kolonie Suriname en van haar bevolking wordt aan het beleid van het bestuur dezer instelling hooge eischen gesteld. Aan den eenen kant moet men erop uit zijn daar steun te verleen waar dit in dit het algemeen belang ge-

wenscht en mogelijk is, ervan uitgaande dat, wanneer het den ingezetenen goed gaat, de Bank daarvan ook profijt trekt en zij dus op tegemoetkoming van de particuliere ondernemingslust bedacht moet zijn, terwijl aan den anderen kant weer door een te groote vrijgevigheid in het verleen van credieten de Surinaamsche gemeenschap geschaad kan worden, daarbij niet vergetend, dat het belang der aandeelhouders niet uit het oog mag worden verloren. Zoo is dus de taak van de leiding van de Bank in de laatste jaren van voortdurende teruggang in de economische constellatie van Suriname niet een eenvoudige.

Immers een dadelijk te constateeren eigenschap der Surinamers is dat over het algemeen men de tering niet altijd naar de nering weet te zetten. Wakkert men dit aan door een al te vrijgevege credietverleening, vooral waar het consumptief crediet betreft, dan maakt men hierdoor een fout, die uiteindelijk niet in het belang van de bevolking zal blijken te zijn. Bedoeld wordt hiermede een credietverleening in het algemeen en niet alleen door de Centrale Credietinstelling.

Hierdoor ontstaan schulden en dientengevolge een volkomen onevenwichtige financieele toestand van de bevolking en een financieel ongezonde bevolking kan nooit bijdragen zelfs niet tot een betrekkelijke welvaart van een land. Door tegenover dezulken niet te vrijgevig te zijn en voor hen de mogelijkheid van credietverkrijging moeilijk te maken, kan de Centrale Credietinstelling financieel opvoedkundig werk verrichten.

Doordat de Surinaamsche Bank ook aan den kleinen man credieten verleent en daardoor geregeld in contact staat met alle lagen der bevolking en zoodoende naast haar andere werkzaamheden ook voorziet in het volkscrediet, is het haar mogelijk in deze richting dagelijks werkzaam te zijn.

De Bank heeft voortdurend volkomen op de hoogte te zijn van den toestand in de kolonie, en waar het nieuwe ondernemingen betreft, rekening te houden en te bestudeeren welke vooruitzichten deze voor de kolonie zouden kunnen opleveren.

De pogingen van de Bank om, waar het speciaal het volkscrediet betreft, regelen op te treden, worden bemoeilijkt door het leger van geldschieters, waar lieden, die door allerlei omstandigheden financieel in het nauw zijn geraakt, gelegenheid hebben op zeer gemakkelijke wijze tijdelijk uit den brand gered te worden. Naar credietwaardigheid van den geldnemer en naar soliditeit van de borgen wordt daar niet gekeken. De exorbitante rente aan den geldnemer te berekenen, nl. van 2½ pCt. tot 5 pCt. en zelfs hooger per maand dekt voor een groot gedeelte het risico van den geldschietter, die hiermede misbruik maakt van den noodtoestand van den geldnemer en deze geraakt hierdoor hoe langer hoe dieper in de schuld. Helaas heeft dit geldschietersbedrijf in Suriname een beangstigenden omvang aangenomen, waardoor de financieele draagkracht van de reeds zoo zeer verarmde bevolking steeds meer wordt ondermijnd.

Sinds 1889 heeft de Surinaamsche Bank zich nog op een ander gebied bewogen, nl. op dat van het verstrekken van vaste hypotheeken op onroerende goederen in Suriname. In dat jaar werd nl. aan de Bank de vergunning gegeven om gelden uit te zetten tegen eerste hypotheek op onroerende goederen. Hiervoor komen alleen onroerende goederen in de stad Paramaribo in aanmerking, daar vaste hypotheeken op plantages te veel risico opleveren in verband met de zeer moeilijk te bepalen en problematieke waarde der plantages. Daar de waarde van huizen zelfs in Paramaribo door de ongunst der tijden in de laatste jaren een steeds neergaande lijn volgt, onthoudt de Bank zich in de laatste jaren zooveel mogelijk van het uitzetten van gelden op eerste hypotheek.

\* \* \*

De instelling die zich hiermede bezig houdt, is de Ko-

loniale Postspaarbank, die momenteel voor een bedrag van ruim f 800.000.— aan hypotheke heeft uitstaan tegen een rente ad 6 pCt. Per 31 December 1936 had de Surinaamsche Bank aan hypotheke uitstaan voor een bedrag van ruim f 101.000.—. Aan hypotheke mag de Bank niet meer beleggen dan één derde van het geplaatste Maatschappelijk Kapitaal en één derde van het reservefonds.

In de districten zijn nog enkele Landbouw Leenbanken gevestigd, opgericht met subsidie van het Gouvernement, om de kleine landbouwers in de gelegenheid te stellen tegen een rente, varieerend tusschen 5 pCt. en 8 pCt., kleine voorschotten ten behoeve van hun bedrijfjes te nemen. Momenteel zijn deze de volgende: Landbouwleenenbanken Nickerie, Coronie, Beneden Suriname en Beneden Para, Beneden Commewijne en Saramacca. Bedragen tot f 150 worden daar verstrekt, behalve bij de Leenbank Beneden Commewijne, waar het hoogste bedrag f 300 is. Deze zijn particuliere instellingen, bestaande uit leden, maar de Districts-Commissarissen zijn daarvan voorzitter. Met de aflossing der voorschotten door de leenbanken aan de kleine landbouwers verstrekt, wordt over het algemeen nog wel eens moeite ondervonden.

Boven zijn de bestaande instanties genoemd, die voor de Surinaamsche maatschappij de mogelijkheid bieden zaken op financieel gebied te doen. De groote landbouw en speciaal de koffiecultuur trekt hierbij echter aan het kortste eind. Immers de groote inzinking gedurende de laatste 7 jaren in de koffiebedrijven en de daarmee gepaard gaande liquidatie van sommige ondernemingen gaven aanleiding tot een terughoudendheid wat betreft de financiering der ondernemingen.

Sinds 1931 heeft het Gouvernement tot driemaal toe in den vorm van voorschotten via de Surinaamsche Bank en subsidie de koffiecultuur gesteund.

Mr. S. REITSMA.

#### HET GOUDBEDRIJF IN SURINAME.

Omstreeks het jaar 1875 werden in Fransch Gyana rijke goudvondsten gedaan, waardoor in Suriname grootere belangstelling voor het goud in eigen bodem gewekt werd.

Koortsachtig werd geprospecteerd en na aanvankelijke teleurstellingen werden in het gebied van den bovenloop van de Marowijne, Commewijne (Tempati), Suriname en Saramacca goudrijke terreinen ontdekt, welke 10 à 15 jaren later reeds een productie van om en bij 1000 kg goud per jaar opleverden, met een uitvoerwaarde van ongeveer anderhalf millioen gulden. Veel hooger is de jaarlijksche productie niet gestegen. De jaren 1906 met een productie van 1188 kg en 1908 met 1210 kg vormen de topjaren.

Vanaf 1911 daalde de opbrengst aan goud geleidelijk tot 808 kg in 1918, om dan met sprongen omlaag te gaan. In het jaar 1929 werd de laagste productie, nl. 110 kg, bereikt.

Met dit poover resultaat stond het goudbedrijf op het punt elke economische waarde voor Suriname te verliezen. Gelukkig vertoonden de productiecijfers van de volgende jaren een beter resultaat.

De respectieve cijfers waren in de laatste 5 jaren:

1932	729 kg
1933	385 "
1934	370 "
1935	353 "
1936	443 "
1937	397 "

De depreciatie van den gulden bracht een prijsverhoging voor goud van ongeveer 25 pCt. Dit werkte natuurlijk zeer stimuleerend op het goudbedrijf. Ook het nog in den staat van proefnemingen verkeerende machinale grootbedrijf verkreeg daardoor een betere kans voor een economische exploitatie.

#### De goudverordening.

Het goudbedrijf in Suriname vond zijn wettelijke regeling in de Delfstoffenverordening van 1882. De geldende tekst hiervan is opgenomen in G.B. 1932 No. 40 en daarna nog gewijzigd bij G.B. 1933 No. 2, 1934 No. 67 en 1935 No. 63. In nauw verband met de Delfstoffenverordening staat het G.B. No. 67, 1931, houdende bepalingen omtrent kosteloos onderzoek naar de aanwezigheid en concessies tot goudontginning van delfstoffen.

Velen betwijfelen of het gelukt is met deze wijzigingen en besluiten de remmende invloeden, welke de Delfstoffenverordening, hier algemeen genoemd de „Goudverordening” op de vrije ontwikkeling van het goudbedrijf heeft uitgeoefend, te doen verdwijnen wat overigens niet te verwonderen valt, want tenslotte werkt geen wettelijke regeling volmaakt, in het bijzonder niet, wanneer deze ertoe moet dienen om een boschbedrijf, uitgeoefend in het vrijwel onbewoonde binnenland, in een wettelijk keurslijf te doen dwingen.

Wanneer buitendien het bedrijf grootendeels wordt uitgeoefend langs een vrijwel onbewaakte grensrivier aan welks overzijde men andere meer realistische opvattingen huldigt, dan kunnen de, in wezen goede wettelijke bepalingen een rem vormen, niet slechts op de ontwikkeling van een bedrijf, maar ook op de economische ontwikkeling van een geheel district.

Het Marowijne district (grensdistrict tusschen Fransch Guyana en Suriname) is hiervoor een voorbeeld. De vrije handel in goud en balata verplaatste zich bijna geheel naar Fransch Guyana, waar de wettelijke bepalingen het goudbedrijf regelende met grootere vrijheid werden toegepast.

Het is ook zeer waarschijnlijk, dat de wettelijke bepalingen welke de uitgifte van terreinen voor onderzoek naar delfstoffen regelen, remmend op de exploitatie van het land hebben gewerkt. Want de uitgifte van onderzoek-terreinen tot een omvang van 20.000 ha maakte het mogelijk, dat groote complexen land jarenlang voor speculatieve doeleinden werden vastgehouden, zonder dat eenig belangrijk prospectiewerk werd verricht. Wel werd op deze terreinen vaak op groote schaal clandestien goud gestroopt.

Het in andere goudproduceerende landen meestal met succes toegepaste claimsysteem zou naar alle waarschijnlijkheid een vluggere en intensievere exploitatie van het land tot gevolg hebben gehad, want slechts dit systeem geeft de noodige prikkel aan den goudzoeker.

#### De uitgifte van domeinland.

Hier mogen eenige aantekeningen omtrent de uitgifte van domeinland voor onderzoek en exploitatie volgen.

Iedereen, die aan bepaalde, overigens niet strenge voorwaarden voldoet, kan de hand leggen op terreinen voor onderzoek of ontginning. Terreinen voor onderzoek mogen niet grooter zijn dan 20.000 ha, waarvoor een recht van één cent per ha en per jaar verschuldigd is. In den regel worden deze terreinen slechts voor drie opeenvolgende jaren aan denzelfden concessionaris uitgegeven. In den laatsten tijd worden van de zijde van het Gouvernement aan den houder van onderzoek-terreinen zekere eischen gesteld, met de bedoeling dezen te dwingen prospectiewerk te doen verrichten. Of het daarmee beoogde doel ten volle bereikt zal worden valt te betwijfelen, want speculatie is ook heden nog meestal drijfveer voor het nemen van terreinen voor onderzoek naar goud. Alleen de groote maatschappijen hebben de noodige geldmiddelen om op groote terreinen systematisch te prospecteeren.

Vóór het verstrijken van het derde onderzoekjaar, kan het terrein of een gedeelte daarvan voor ontginning in concessie worden genomen. De concessie mag niet kleiner zijn dan 200 ha. Het concessierecht

bedraagt voor de eerste twee jaren 10 cent per ha en per jaar, voor het hieropvolgende derde en vierde jaar 25 jaar per ha en per jaar, verder voor elk volgend jaar 50 cent per ha en per jaar. De concessies voor ontginning van goud worden uitgegeven voor ten hoogste 40 jaren.

Waar de concessionaris meestal in Paramaribo vertoeft en vaak niet over de noodige geldmiddelen beschikt om de exploitatie van zijn concessie persoonlijk ter hand te nemen en te organiseren, stelt hij in de meeste gevallen zijn concessie ter beschikking van een aantal onderhuurders die elk apart, voor eigen rekening, met een zeker aantal arbeiders op bepaalde plaatsen in de concessie werken.

De concessionaris, die formeel tegenover het Gouvernement en tegenover den gecontracteerden arbeider aansprakelijk is, ontvangt van de onderhuurders een vergoeding, uitmakende ongeveer 15 tot 20 pCt. van de waarde van het op zijn concessie ontgonnen goud. Uit deze vergoeding moet hij het retributierecht van 7 cent per gram en de concessierechten aan het Gouvernement betalen. De hoofdverdiensite trekt hij echter in de meeste gevallen uit de exploitatie van een winkel op zijn plaser waarin de arbeiders verplicht zijn te koopen en wel tegen vaak exorbitant hoge prijzen. Soms worden deze winkels ook door de onderhuurders geëxploiteerd.

Waar de arbeiders meestal niet meer verdienen dan f 1.50 per dag zonder kost of f 1.— tot f 1.25 per dag, plus ruwe kost ter waarde van ongeveer f 0.30 à f 0.40, ontstaat heel spoedig de ongewenschte toestand dat de arbeider voortdurend in schuld bij zijn werkgever blijft en zodoende tot hem in een ongezonde afhankelijkheid geraakt. Waar verreweg in de meeste gevallen het gezin van den arbeider in Paramaribo vertoeft, behoeft het geen betoog dat het loon ontoereikend is, om ook aan hen een behoorlijk inkomen te verzekeren. De meeste dezer gezinnen verkeerden diensgevolge in de stad in voortdurenden nood met alle ongewenschte consequenties daarvan.

#### *De goudontginning.*

Over de goudontginning in het bosch het volgende:

Waar op het oogenblik nog niet van een machinaal grootbedrijf in Suriname gesproken kan worden, moeten wij ons in dit opstel beperken tot het goudbedrijf, zich meer of minder baseerende op handenarbeid.

Hoofdzakelijk werd tot heden in Suriname het goud gewonnen in alluviale en eluviale gronden, waarbij steeds de handenarbeid de eerste plaats innam. Deze wordt in den regel verricht met behulp van de battée, de Longtom en de Sluice of waschgoot.

De battée is het gereedschap van den goudzoeker, die daarmede het goudgehalte van het zand van kreeken en prospectiekuilen toetst. Het is een metalen bord in den vorm van een platten lampreflector van ongeveer 50 cm diameter. Wordt de battée onder voortdurende toevoeging van water met de handen in roteerende beweging gebracht, zoo wordt met het water het lichtere zand uit de battée geslingerd, terwijl het zware goud in een kleine holte in het diepste punt van de battée blijft liggen. De uitkomsten bij het wasschen van goud met de battée zijn zeer wisselvallig, omdat het goudgehalte van kreekbeddingen ook binnen nauwe grenzen, verschillend is. De resultaten van een prospectie met dit gereedschap hebben daarom voornamelijk waarde voor de goudontginning op kleine schaal, omdat hierbij geen kapitaalinvesteering van belang noodig is.

Voor een nog op te richten grootbedrijf heeft deze prospectievorm echter geen andere betekenis dan die van het vaststellen van indicaties. Zeer waarschijnlijk is het mislukken van verschillende pogingen, om tot een rendabel grootbedrijf in Suriname te geraken, te wijten aan een, in letterlijken en figuurlijken zin, te oppervlakkige prospectie.

De gedurende de laatste jaren nieuw opgerichte goudexploitatie maatschappijen, welke alle nog in den staat van proefneming verkeerden, hebben blijkbaar leering getrokken uit deze feiten, zoodat men gerust kan aannemen, dat een eventueele mislukking van deze nieuwe pogingen zeker niet zal voortvloeien uit een te oppervlakkig opgezet grondonderzoek.

Op een gunstige prospectie met de Battée volgt bij het tot nu toe gebruikte „systeem” de ontginning van het terrein met longtom of sluice.

De longtom of het „instrument”, zooals de goudwerker in Suriname meestal het gereedschap noemt, wordt hoofdzakelijk gebruikt bij de bewerking van alluviale zand- en kleigronden in kreekbeddingen en is bijzonder geschikt voor kleine ploegen van 3 à 4 arbeiders, terwijl de sluice of de waschgoot in den regel toepassing vindt bij de bewerking van meer eluviale gronden in de nabijheid van kreeken, waarbij de voorbereidende werkzaamheden in verband met de constant benoodigde flinke hoeveelheid stroomend water voor de bewerking van veel grootere grondmassa's in de soms vrij lange waschgooten veel omvangrijker zijn.<sup>1)</sup>

Met een enkel woord moet nog hier melding worden gemaakt van een derde ontginningmethode, op enkele mijnen in Suriname toegepast, n.l. het bewerken van goudhoudende kwartsriffen, welke methode mag worden aangemerkt als de embryonale staat van den voor de toekomst gedachten ontginningvorm van het grootbedrijf.

Waar kwartsriffen zijn ontdekt worden mijngangen gegraven om met depikaks de kwartsen te kunnen lossen. Naar buiten getransporteerd worden de kwartsstukken in mortieren tot gruis gestampt. Dit kwartsgruis wordt dan met behulp van den longtom met water en kwik als bovenomschreven behandeld. Bij deze ontginningvorm werden enkele keeren z.g. „pockets” gevonden tot om en bij 40 kg goud.

In het kwik gevangen goud wordt op primitieve wijze door verdamping van het kwik boven vuur vrij gemaakt, waarmede het gereed is voor verkoop aan den een of anderen geconcessioneerden goudopkoper in Paramaribo. Bij het hierop volgende essayeeren moet met een smeltverlies van 4—11 percent en met een fijnhoudgehalte, varieerende tusschen 820 en 980 duizendste, rekening worden gehouden.

Bij de boven omschreven ontginningvormen staat en valt het bedrijf met de beschikking over de noodige hoeveelheid water, een probleem, dat in het bijzonder in den grooten drogen tijd moeilijk of in het geheel niet op te lossen is, in welk laatste geval het bedrijf wekenlang stil moet blijven staan.

Maar ook de regentijd kan onaangename verrassingen brengen, omdat vaak een kleine kreek na een zwaren regenval binnen enkele minuten in een bergstroom kan zijn veranderd, die instrument en alles wat niet tijdig kan worden verwijderd, medesleurt, en de ontginningkuilen met steen en grondmassa's dichtgoot.

In ieder geval is het duidelijk, dat aan de primitieve werkwijze, hier nog in het algemeen toegepast, vele bezwaren kleven, waarvan het voornaamste zeker is, de onvoldoende bewerking van de goudhoudende grondmassa's en de daaraan verbonden te geringe extractie. Daartegenover staat het weliswaar economisch

<sup>1)</sup> Het zou in dit kort bestek te ver voeren, de inrichting en werking van deze beide ontginninginstrumenten breedvoerig uiteen te zetten. Het principe is zoowel voor het ene als het andere de separatie van het zwaardere goud van de lichtere grondmassa's door middel van water, zeven en kwik. Het goud dat met kleideelen, zand en aarde de gaten der zeven geasseerd heeft, wordt door dwarslatten op den hellenden bodem van Longtom en Sluice door kwik vastgehouden. Het kwik wordt in een gleuf in den bovenkant van de dwarslatten gebracht om het goud op te vangen, terwijl zand en kleideelen daarover heen worden gespoeld.

aanvechtbare voordeel van een bedrijfsmogelijkheid zonder buitengewone financiële eischen.

Op deze plaats behoort een woord van appreciatie voor het productieve element bij de ontginning van goud in Suriname nl. den Surinaamschen goud-delver.<sup>1)</sup>

Zoolang onze kennis omtrent geologische vorming van den bodem van een groot deel van de binnenlanden niet meer omvattend is geworden, zal het laatste woord over de ontwikkelingsmogelijkheden van het goudbedrijf in dit gewest, niet gesproken zijn. Daarom verdient iedere poging welke van particuliere zijde gedaan wordt om naar nieuwe gouddeposits te zoeken den steun van de Overheid. De vrees dat een ervaren goud-delver misschien van het al te simpel standpunt zoude kunnen uitgaan, dat wanneer in een bepaald gedeelte van het land goud gevonden wordt dat dan noodzakelijkerwijze ook in andere deelen gouddeposits zouden moeten voorkomen, behoeft daarbij zeker niet in rekening worden gesteld.

Het is echter wel opvallend dat de in de eerste jaren van het goudbedrijf in Suriname gevonden goudbeddingen liggende tusschen de stroomgebieden van de Marowijne en de Saramacca tot heden vrijwel onveranderd de eenige vindplaatsen in dit gewest gebleven zijn.

Afgezien van een vondst in het Nickerie District in 1937 en iets vroeger in de Tibiti werden nieuwe goudhoudende terreinen in andere deelen van de Kolonie practisch niet ontdekt.

Telkens werden oude vindplaatsen als „uitgeput” of onrendabel verlaten, om na korteren of langeren termijn wederom, en soms met succes, opnieuw in exploitatie te worden genomen.

Dit is slechts mogelijk, omdat het geheele goudbedrijf in Suriname gedurende 60 jaren op een zeer primitieve en oppervlakkige wijze is uitgeoefend. Pas nadat het jaar 1909 de opening van de onder groote verwachtingen geprojecteerde en gebouwde spoorbaan naar het binnenland bracht, werden de eerste proeven met machinale bewerking van het goudhoudend kwarts op Guyana Goud Placer genomen. De proeven hebben echter niet tot het gewenschte resultaat geleid.

#### *Exploitatie en exploratie.*

Gelijk met den spoorweg kwamen de Amerikaanse promotors en spoedig „werkten” in Suriname een vijftiental exploitatiemaatschappijen, meestal in het buitenland gevestigd. Een lang leven was voor de meeste van deze Maatschappijen echter niet weggelegd, wat niet tot verwondering kon leiden, wanneer men getuige is geweest van de oppervlakkige wijze waarop vaak genoeg de exploitatiewerkzaamheden voorbereid werden. Daarbij kwam in vele gevallen een onvoldoende financiering en gebrekkige organisatie.

Vaak waren de ter beschikking staande geldmiddelen nog niet eens voldoende om de machinerieën voor het bedrijf bestemd, tot de plaats van exploitatie in het bosch te transporteren. Geen wonder dan ook, dat geen der maatschappijen sterk genoeg bleek, om aan de moeilijkheden van verschillende aard, later mede veroorzaakt door den wereldoorlog, op den duur het hoofd te kunnen bieden. Van de nog in 1917 wer-

<sup>1)</sup> Wie hem in zijn werk als goud-delver of balatableeder in de bosschen heeft gadegeslagen, krijgt een geheel andere visie op zijn hoedanigheid als arbeider, dan die, welke in den regel de doorsnee-Hollander in Paramaribo op grond van zijn meestal zeer begrensde ervaring heeft. Het leven van den goud-delver is zwaar en hard werken is zijn deel. De loonen kunnen, gemeten aan de kosten van levensonderhoud in het bosch laag genoemd worden, in het bijzonder wanneer daaruit nog de kosten van onderhoud van het in de stad vertoevende gezin moeten worden gevonden. Daarbij komen nog de gevaren van het oerbosch waarvan het grootste is de malaria in haar verschillende vormen, tot de zwartewaterkoorts toe, en andere ziekten meestal veroorzaakt door te eenzijdige, vitamine-arme, voeding.

kende 13 maatschappijen bestonden 10 jaren later nog maar 3 en deze feitelijk slechts in naam.

De gedurende de laatste jaren door Hollandsch en vooral Engelsch initiatief opgerichte goudexploitatie maatschappijen, nl. Van Emden Dutch Guiana Goldmines Ltd., Sarakreek Goudvelden N.V., White-water Mines Ltd. beschikken, zoover dit te overzien is, over vrij uitgebreid kapitaal, waarvan in het bijzonder door eerstgenoemde maatschappij een flink deel besteed werd voor serieuze en breed opgezette prospecties. Het is te hopen, dat deze prospecties tot den opzet van een machinaal grootbedrijf zullen leiden.

Ook de concessies van deze maatschappijen liggen allen binnen de grenzen van de sedert tientallen van jaren bekende goudrijke terreinen, die, zij het dan ook zeer oppervlakkig, reeds in vroegere jaren bewerkt werden. Zoo hebben de gedane prospecties van deze maatschappijen dan ook niet geleid tot opsporing van nieuwe vindplaatsen in andere deelen van dit gewest.

De uiterst schaarsche bevolking in de binnenlanden van Suriname bemoeilijkt een normale en natuurlijke exploratie van het achterland door den goudzoeker. Gemakkelijk bereikbare, toch ver naar het binnenland vooruitgeschoven nederzettingen, die als uitgangspunt van prospectie-expedities voor den minder bemiddelden goudzoeker zouden kunnen dienen, ontbreken ten eenen male. Het een of ander station aan den spoorweg zoude aan dit doel kunnen beantwoorden, ware het niet dat de spoorweg door een gedeelte van Suriname loopt, dat sedert tientallen van jaren geprospecteerd wordt en waar groote concessies aan maatschappijen en particuliere ontginners zijn uitgegeven en waar dus de verdere exploratie door den kleinen ondernemer of zelfstandigen goud-delver gemist kan worden.

Wanneer de bovenvermelde maatschappijen tot het machinaal grootbedrijf mochten overgaan, mag men aannemen, dat dit slechts zal geschieden wanneer zij door prospectie op groote schaal, de noodige zekerheid hebben gekregen, dat de werkzaamheden voor tal van jaren gecontinueerd kunnen worden. In dit geval is de werkverschaffing aan het grootste deel van den Surinaamschen goud-delver voor geruimen tijd verzekerd.

Voor het geval echter, dat de resultaten van de prospecties door de meergenoemde maatschappijen gedaan, geen basis zouden kunnen vormen voor de oprichting van een groot bedrijf m.a.w. wanneer deze maatschappijen plotseling haar werkzaamheden zouden staken en tot ontslag van de arbeiders zouden overgaan, zoo zoude daardoor een voor alle partijen zeer onaangename situatie kunnen ontstaan. De moeilijkheden zouden slechts kunnen worden ondervangen, wanneer werkgelegenheid voor den werklozen goud-delver gevonden wordt, terreinen voor vrij onderzoek vrij gegeven.

Het openstellen van terreinen in de eerste goudzone voor het kosteloos onderzoek door gouddelvers, werd daarom algemeen als een stap in de goede richting beschouwd. Te betwijfelen valt echter of door de minder doelmatige toepassing hiervan veel bereikt is voor de exploratie van het achterland van Suriname, welke doelstelling naast werkverschaffing als uitgangsgedachte bij het vrijgeven der terreinen mag worden verondersteld.

Men acht het nl. verkeerd, dat tot het terrein voor vrij onderzoek met faciliteiten van het Gouvernement voor den arbeider wederom land werd bestemd, dat sedert tientallen van jaren in bewerking is en waarin ook concessies waren uitgegeven aan maatschappijen en particulieren wat tot allerlei moeilijkheden moest leiden in het bijzonder waar het noodige toezicht in het binnenland ontbrak.

Volgens de opvatting van velen moest het onderzoek naar goud met Gouvernementssteun aangemoedigd worden in de eerste plaats op terreinen waar

het voorkomen van gouddeposits nog niet was vastgesteld, maar waar de kans van het vinden van goudrijke terreinen binnen de grenzen van de mogelijkheid ligt. Pas dan zouden de hiervoor uitgegeven gouvernementsgelden in den vorm van voorschotten etc. aan den goudzoeker ten voordeele kunnen strekken aan de verdere ontwikkeling van het gewest.

Het was zonder twijfel van het Gouvernement goed gezien om in 1931 de mogelijkheid van de toepassing van een claim-systeem voor den goudzoeker te openen. Tot de ontdekking van tot nu toe in Suriname bekende gouddeposits heeft echter deze actie om de boven omschreven redenen ook niet geleid.

Alleen in een enkel geval werd om erkenning van een afgebakend claim, gelegen in het district Nickerie buiten de grenzen van bekende goudbeddingen, gevraagd en verkregen. Zoover aan schrijver bekend, werd deze vondst gedaan zonder gouvernementsteun. De goudzoeker in kwestie was een onbemiddelde man, werd echter door eenige particulieren in Nickerie gesteund.

Overigens zoude naar alle waarschijnlijkheid bij een algemeene toepassing van het claim-systeem in de binnenlanden met de juiste doelstelling en de noodige belangstelling van de zijde van de goudzoekers spoedig gebleken zijn dat plaatselijk overheids-toezicht in het bosch zeer uitgebreid zoude moeten worden.

In Demerara wordt het toezicht in het binnenland uitgeoefend door de „Wardens”, maar het spreekt vanzelf dat zulk een toezicht, wanneer het eenigszins effectief zal zijn, een kostbare aangelegenheid is.

#### Conclusie.

Het vorenstaande samenvattend mag als vaststaand worden aangenomen, dat de exploratie van land, waarin het grootkapitaal nog niet geïnteresseerd is, het best in de hand wordt gelegd van den ondernemenden goudzoeker, die als loon voor zijn pionierwerk de kans op een waardevol „claim” voor oogen heeft.

Is door goudrijke „claims” de aanwezigheid van tot nu toe onbekende goudbeddingen tot zekere hoogte verzekerd, dan zal de belangstelling van het grootkapitaal automatisch vanzelf volgen.

Waar het Gouvernement van Suriname volle belangstelling toont voor de intensieve ontginning van bosch en bodem in het binnenland, zal het zich aan den anderen kant niet aan de verplichting willen onttrekken aan den pionier de noodige rechtszekerheid in het bosch, zoover mogelijk althans, te garandeeren.

Parallel met deze richtlijn loopt, zoover bekend, het streven van het Gouvernement van Suriname, om op gezonde, niet al te moeilijk bereikbare plaatsen in het binnenland zelfstandige dorpsvormingen door den boscharbeider met zijn gezin, eventueel met Gouvernementsteun, te doen ontstaan.

Een proef door het Gouvernement in deze richting op initiatief van het Surinaamsch Steun-Comité aan de Marowijne genomen, kan als geslaagd worden beschouwd.

Voor Suriname is de ontwikkeling van het goudbedrijf, naast die van den landbouw in zijn verscheidene vormen, een levenskwestie, die de belangstelling van het Moederland ten volle verdient.

H. Ph. SCHLISSLER.

#### DE ECONOMISCHE BETEKENIS VAN HET BAUXIETBEDRIJF IN SURINAME.

Alvorens de betekenis van het bauxietbedrijf voor Suriname nader aan te toonen, ga een korte inleiding van de geschiedenis vooraf.

De aanwezigheid van bauxiet werd zoowel in Nederlandsch- als in Britsch-Guyana ongeveer gelijktijdig aangetoond. In 1897 door Prof. (Sir) J. B. Harrison in Britsch-Guyana,<sup>1)</sup> terwijl Dubois, die in 1898-

<sup>1)</sup> The Official Gazette 16 Juli 1910.

1900 Suriname bezocht, op de aanwezigheid ervan wees.<sup>2)</sup> Veel aandacht werd er nog niet aan geschonken, omdat er weinig gebruik voor aluminium bestond. Eerst bij het uitbreken van den wereldoorlog deed de vraag naar dit metaal de behoefte aan de grondstof ontstaan, waarvan de beide Guyana's hebben geprofiteerd.

Profetisch is de blik van den mijnningenieur E. Middelberg niet geweest, die de mijnexploratie van gouvernementwege in Suriname had geleid en in 1910 schreef, „dat er voorshands geen redenen bestaan om aan te nemen, dat andere delfstoffen dan goud in ontginbare hoeveelheden in Suriname worden aangetroffen.”<sup>3)</sup>

Bauxiet, waaruit het lichte metaal gewonnen wordt, dat zulk een onmisbare plaats in de menschheid inneemt, ligt in millioenen tonnen in Suriname's schoot verborgen, in de districten Cottica, Suriname, Marowijne en Para.

De dichter F. S. Roos, die in 1804 zijn Rorac-Bergzang dichtte, profeteerde daar reeds van, toen hij zong: „Wie weet of niet het geele goud uw aderen is toebetrowd met keur van an'dre puikmetalen? Wie weet, wat nog uw schoot bevat en of gij niet een heimelijk pad in u verbergt, om tot den Orcus neer te dalen?”

Inderdaad werd de Rorac-heuvel een vindplaats van bauxiet. Aan het boschnegerdorp Moengo<sup>3)</sup> (Mongo) aan de Boven-Cottica, tusschen de Suriname en Marowijnerivieren, 104 mijl (172 km te water), 10 à 11 uur stoomens van Paramaribo, had de dichter niet gedacht. Dit toen vrijwel onbekende boschnegerdorp is in het oerwoud gelegen, 75 km van den mond van de Commewijne, met welke de Cottica zich bij de plaats van het voormalig fort Sommelsdijck vereenigt.

De eer met onvermoeibare volharding op bauxiet in Suriname gewezen te hebben in Amerikaansche bladen, komt aan Arthur Pay toe,<sup>4)</sup> aan wien op 23 Sept. 1915 de eerste concessie werd verleend. Er volgden toen meer, welke weldra werden overgenomen door een Amerikaansche maatschappij, de Surinaamsche Bauxiet Maatschappij, op 19 December 1916 opgericht met een kapitaal van een millioen gulden. Zij was gevestigd te Philadelphia en is een dochtermaatschappij van de American Aluminium Company of America Pa., die het bedrijf financierde en het product afnam.

De haar verleende concessies bedroegen een uitgestrektheid van 123.053 ha en door aankoop van particulieren kreeg zij ongeveer 5000 ha in eigendom.

Gouverneur en Koloniale Staten troffen prompt regelingen en op 27 Maart 1918 werden de bauxietverordening (G. B. no. 76), de verordening op de bauxietbelasting (G. B. no. 77) afgekondigd, maar deze konden eerst, met een wijziging van de eerste (G. B. 1919 no. 78) op 1 Januari 1920 in werking treden, tengevolge van het lange aanhouden door het opperbestuur, dat de Koninklijke goedkeuring lang sleepende heeft gehouden, hetgeen toen veel ontstemming heeft gewekt. Aan onderzoek en koopsommen waren reeds groote kapitalen uitgegeven, alvorens de maatschappij wettelijke zekerheid voor de voortzetting van het bedrijf had verkregen, waarvoor zij zich aanzienlijke offers had getroost. Ook had het Nederlandsche bestuur een afzonderlijk onderzoek doen instellen, voor gezamenlijke rekening met de K.W.I. Maildienst Mij., waarvoor op de begroting van 1918 van het departement van Koloniën bij Nota van Wijzigingen f 30.000 was uitgetrokken. Twee Nederlandsche mijnningenieurs hebben dat onderzoek verricht, E. A. Douglas en E. J. Beens.

In het oerbosch van Suriname, op een heuvelland,

<sup>1)</sup> Beitrag zur Kenntnis der Surinamischen Laterit- und Schutzrindenbildungen, blz. 34.

<sup>2)</sup> Geologische en Technische aantekeningen over de goudindustrie in Suriname, 1908. J. H. de Bussy.

<sup>3)</sup> Mo-en-Go. = Ik ga niet.

<sup>4)</sup> De West, 12 Juni 1917.



waar onder een laag aarde en boomwortelen groote bauxietlagen worden aangetroffen, heeft de S.B.M. een dorp aangelegd, Moengo, dat thans een wereldnaam geniet. Het dorp verrees ten koste van millioenen, voordat er aan exploitatie van het erts werd gedacht, niet door Nederlandschen ondernemingsgeest op Nederlandsch grondgebied, maar door voortvarendheid der Amerikanen, wier pioniersarbeid in ons tropisch overzeesch gewest beschamend is voor de Nederlanders, die dit buitenlandsche wereldbedrijf niet in eigen handen vermochten te nemen. Met de ontginning werd 13 Febr. 1922 een aanvang gemaakt. Nochtans is deze Amerikaansche onderneming een zegen voor het gewest geworden en een bewijs van de kans van slagen van een grootbedrijf in Suriname.

De rivier Cottica, waaraan Moengo ligt, heeft het voordeel voor stoomschepen tot 18 voet bevaarbaar te zijn. De diepte der rivier wisselt van 8 tot 13½ m af.

De Moengoheuvel schat men een hoeveelheid van 16 miljoen ton erts te bergen. Dit gevoegd bij de verdere concessies, zich tot de Marowyne uitstreckende, tal van heuvelen bevattende — naar schatting 40 tot 50 miljoen ton erts rijk — zou een exploitatie van meer dan een eeuw in het vooruitzicht stellen, waarbij dan nog de ontzaglijke voorraden in het Nassaugebergte komen, de Rorac-concessie en de terreinen aan de Para!

De bouw van het modelstadje Moengo is op Amerikaansche wijze met groote energie, volgens de eischen van den modernen tijd, tot stand gekomen, aanvankelijk, evenals de ontginning van het bauxieterts door Amerikaansch personeel, geleidelijk vervangen door Nederlanders (evenals zulks in Britsch-Guyana door Engelschen is geschied).

Aan duizenden heeft dit in Suriname werk verschaft. Werd aanvankelijk het erts verscheept, door de oprichting van een fabriek, waarin de verwerking — wasschen en drogen — gedeeltelijk kon plaats hebben (op 20 Dec. 1926 geopend), is het bedrijf in volle werking gekomen. Tevoren, op 12 Juli van dat jaar, had de inwijding plaats van de elektrische verlichting, waartoe een electrisch krachtstation van meer dan 1500 pk voorziet. Tevens werd een pompstation, behoorende bij de waterleiding, gebouwd met een wattertoren van 160 voet hoog en een inhoud van 400.000 liter. Deze fabriek alleen heeft 3½ miljoen gekost en heeft een capaciteit voor verwerking van 300.000 ton erts per jaar. Zij beslaat een oppervlakte van ongeveer 8000 m<sup>2</sup> en is de grootste en meest moderne van dien aard ter wereld.

De uitvoeren van de Surinaamsche Bauxiet-Mij. alsmede die van de andere bauxietondernemingen hebben bedragen:

Jaar	Aantal tonnen S. B. M.	Anderen bauxiet- ondernemingen	Schepen
1920 .....	10		
1922 .....	13.044		
1923 .....	11.877	739	
1924 .....	60.032		
1925 .....	86.826		
1926 .....	46.139	315	
1927 .....	172.825	3.466	
1928 .....	195.518	11.249	
1929 .....	206.717	9.078	
1930 .....	253.866	9.449	91
1931 .....	179.107	11.489	64
1932 .....	122.550	3.970	43
1933 .....	101.469	4.908	36
1934 .....	103.611 <sup>1)</sup>		37
1935 .....	112.585 <sup>2)</sup>		42
1936 .....	233.909		88
1937 .....	392.329		146

Volgens de statistiek van uitvoer van het gouvernement bedroeg de totale uitvoer van 1920 t/m 1936: 1.954.402 ton voor een waarde van f 22.701.314 <sup>3)</sup>.

Wanneer wij eens in drie willekeurige jaren nagaan,

<sup>1)</sup> Verslag van Bestuur en Staat geeft aan 101.007.

<sup>2)</sup> Alsvoren 115.189.

<sup>3)</sup> In 1937 had de uitvoer een waarde van f 1.980.251.

wat de bauxietmaatschappij in Suriname heeft uitgegeven, dan zien wij deze cijfers:

In 1927 rovalties en uitvoerbelasting f 63.247.67, andere belastingen: f 19.435.35, loonen en salarissen: f 1.115.598.31, tezamen f 1.198.281.33. In 1928: rovalties en uitvoerbelastingen f 91.649.15, invoerrechten f 49.579.77, riviervrachten f 11.822.37, loonen en salarissen f 1.006.393.94, aankoop hout f 20.797.19, inkomstenbelasting f 21.000, radiostation f 13.703.38, andere belastingen f 3.775, in Suriname aangekochte goederen f 81.184.89, tezamen f 1.299.906.42. In 1927 was de bevolking te Moengo 1518 zielen, in 1926: 2400 zielen; het aantal arbeiders bedroeg in 1937: 650.

In 1929 waren de bedragen: rovalties en uitvoerbelasting f 141.403.64, invoerrechten f 60.125.86, riviervrachten f 35.402.87, loonen en salarissen f 1.114.203.19, aankoop hout f 59.468.99, in Suriname aangekochte goederen f 276.924.14, tezamen f 1.687.528.69, dus in 3 jaren tijds meer dan vier miljoen!

Uit de verslagen van Bestuur en Staat van Suriname blijkt betaald te zijn in:

Jaar	Concessie- en vergunningsrecht en retributie f 0,25 per ton	Bauxietbelasting van van f 0,12½ per ton
1930 ....	f 84.564	f 32.877
1931 ....	66.183	22.806
1932 ....	53.393	15.734
1933 ....	48.282	13.683
1934 ....	48.400	13.050
1935 ....	54.224	15.993
1936 ....	nog niet verschenen	
	f 355.046	f 114.143
	tezamen f 469.189	

Uit de sedert 1930 in druk verschenen jaarverslagen van de S.B.M. teekenen wij aan, dat de S. B. maatschappij aan de inkomsten van het gouvernement van Suriname heeft bijgedragen in de jaren 1930 tot en met 1936 een som van f 1.250.992.36. Zie hiervoor den staat bovenaan blz. 346.

Volgens den staat van ontvangsten en uitgaven sedert 1930 bedroegen de ontvangsten aan verkochte bauxiet f 13.426.678.90, de uitgaven aan het mijnbedrijf, algemeene kosten op Moengo, huisvesting, boerderij en club, kantoor te Paramaribo, amortisatie, rovalties, uitvoer- en rivierbelasting, inkomstenbelasting, politie, houtkapvergunningen en afschrijvingen in voornoemde jaren f 10.752.232.02, zoodat de winst in die jaren is geweest f 2.674.446.88 <sup>1)</sup>. Het volgestort kapitaal is 10 miljoen gulden (nl. 40.000 aandelen van 250 gulden).

Het land staat op de balans van 1936 te boek voor f 1.360.943.89 en de gebouwen en machinerieën voor f 8.358.657.40. <sup>2)</sup>

In het jaar 1929 werd in de bauxietverordening een belangrijke wijziging aangebracht. Het Bestuur overwoog, „dat bij de maatschappij tijdens haar optreden als pionieronderneming voor de bauxietwinning in Suriname verwachtingen gewekt zijn betreffende de voorwaarden, waaronder zij haar bedrijf zou uitoefenen” en verleende haar een concessie voor den tijd van 60 jaren, waarin alle in het bezit der onderneming zijnde concessieën waren opgenomen. Daartegenover: 1ste. deed de maatschappij afstand van het recht tot kosteloos gebruik maken van de telegrafische verbinding Paramaribo-Moengo met overdracht aan het land van de installatie; 2de werd de minimum

<sup>1)</sup> In de Memorie van Antwoord van de 13 Nov. 1937 ingediende ontwerp-landsverordening betreffende het aangaan van een bijzondere overeenkomst met de S.B.M. enz. (Bijl. 1937-1938 (33.5) schrijft de gouverneur: f 2.776.000. De opgave van de S.B.M. zelf zal wel de juiste zijn.)

<sup>2)</sup> Naast de Surinaamsche Bauxiet Maatschappij kwam in 1927, op initiatief van E. B. Fairwaether, tot stand The Kalbfeisch Corporation Inc. New York, welke de ontginning ten doel stelt op het eigendomsperceel „Ongelijk” aan de Pararivier. Zij werkt eveneens met Amerikaansch kapitaal en heeft enkele verschepingen gedaan, maar de laatste jaren stond het bedrijf nagenoeg stil en zij telt in het bauxietbedrijf vrijwel niet mee.

	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
Inkomstenbelasting en wegensgeld .....	f 46.136,02	f 68.218,50	f 43.050,—	f 25.221,—	f 11.287,50	f 10.909,50	f 28.224,—
Concessierechten, royalties en mijnbelasting..	113.009,53	84.606,27	63.313,31	55.407,94	56.210,17	67.033,73	118.127,16
Huishuurvergoedingen..	—	4.831,07	6.782,25	7.726,17	6.576,42	6.136,36	2.710,86
Rivierbelasting .....	23.496,76	16.868,—	11.473,80	9.907,20	10.265,40	11.388,40	23.874,80
Vracht- en overtochtsgelden .....	15.769,36	9.882,49	6.029,33	3.150,31	3.294,54	4.168,96	2.976,27
Invoerrecht.....	71.033,08	38.517,18	29.388,22	14.289,95	14.504,57	16.897,50	25.064,02
Posterijen, radio en telef.	12.000,74	7.700,86	4.243,07	3.532,36	3.431,33	4.257,58	5.060,77
Diversen .....	—	2.602,12	1.850,50	1.841,92	1.817,64	1.772,74	2.542,13
	f 286.779,19	f 237.721,49	f 166.882,48	f 121.076,85	f 107.387,57	f 122.564,77	f 208.580,01

productie tot 150.000 ton opgevoerd; 3de. werd de verkoopprijs van verscheepte bauxiet in de winst- en verliesrekening opgenomen tegen niet minder dan de marktprijs, met een minimum van f 12.50 per ton en 4de zou zij een bijzondere bijdrage betalen van haven- en rivieronderhoud van 20 cent per netto register-ton der zeeschepen, welke te haren behoeve Suriname bezoeken (G. B. 1929, no. 73).

Thans wil de S.B.M. een aanvang maken met de vestiging van een 2de bauxietbedrijf op Onoribo in het Paradijst district op aangekochte particuliere gronden. Zij wil zich verbinden gedurende een reeks van jaren ten minste jaarlijks 25.000 ton erts te verscheepen. De gouverneur heeft te dien einde een verordening aan de Staten aangeboden om deze mogelijkheden te openen, zonder dat de maatschappij nieuwe lasten worden opgelegd, alleen de betaling van 12½ cent bauxietbelasting en een bijzondere bijdrage van 10 cent per ton verscheepte bauxiet voor haven- en rivieronderhoud zal geheven worden. De maatschappij is bereid zelfs de verscheeping tot 37.500 ton op te voeren en het Bestuur wil de overeenkomst tot 31 Dec. 1938 aangaan. Men ziet, dat er groote belangen voor Suriname op het spel staan. Deze verordening is inmiddels aangenomen.

Van hoeveel betekenis de bauxietwinning is geworden, blijkt wel uit de verplaatsing van het districtsbestuur van Albina naar Moengo, van den aanleg in 1929 van een weg, de Weyne-weg, van Albina naar Moengo-tappo. Voor den prijs van één gulden (als nominalen prijs) verkreeg Suriname een draadloze installatie, welke de S.B.M. had gebouwd en waardoor het land met zijn gebrekkige telegrafische verbinding door de Fransche telegraafmaatschappij, uit zijn isolement werd verlost.

Tot de instandhouding van de huishouding van het toch zoo noodlijdende land, draagt de S.B.M. belangrijk bij en zij zal dit voor een langdurig tijdperk blijven doen.

De S.B.M. heeft de wildernis ontsloten en het aanzijn gegeven aan een nieuw stadje, talrijke stoomschepen vallen Suriname binnen, bedrijvigheid in handel en verkeer is toegenomen en vele Nederlanders verdienen hun brood in een bedrijf, dat als een sprookje in Suriname is ontwikkeld.

Wat de „olie” voor Curaçao is, zal de bauxiet voor

Suriname zijn, een bedrijf waarop men trotsch mag zijn, met dit verschil, dat het wordt uitgeoefend met een product van eigen bodem, dat niet van het buitenland afhankelijk is.

FRED. OUDSCHANS DENTZ.

### AANTEKENINGEN.

#### Uitvoer en havenverkeer van het gebiedsdeel Curaçao.

In aansluiting op het artikel in dit nummer over „Economische lotgevallen van Curaçao”, volgen hieronder nog een aantal feitelijke gegevens inzake dit gebiedsdeel.

Het gebiedsdeel Curaçao, ook bekend als de Nederlandsche Antillen, omvat een gebied van 995,2 km<sup>2</sup>, met een bevolking op 1 Januari 1936 van 90.870 zielen, en bestaat uit de eilanden Curaçao (447 km<sup>2</sup>, 58.233 inw.), Aruba (181 km<sup>2</sup>, 21.638 inw.), Bonaire (290 km<sup>2</sup>, 5.827 inw.), St. Martin (Nederlandsch gedeelte: 34.2 km<sup>2</sup>, 2.566 inw.), St. Eustatius (30.5 km<sup>2</sup>, 1.203 inw.) en Saba (12.5 km<sup>2</sup>, 1.403 inw.).

Omstreeks 1900 was de economische toestand uitgesproken ongunstig. Een groot deel der bevolking (23.244 mannen en 28.865 vrouwen) leefde in hoofdzaak van de schaarsche voortbrengselen van eigen bodem — vooral maïs en geitevlesch — en visscherij. De export was van geringe betekenis: in 1904 was de waarde voor het geheele gebiedsdeel f 836.000, waarvan f 349.000 uit Curaçao (vooral strohoeden en geitevellen) en f 362.000 uit Aruba (fosfaat en goud).

De fosfaatmijn op Aruba was in 1914 uitgeput. Tegenwoordig wordt fosfaat gewonnen uit de mijn Santa Barbara op Curaçao, waar 400 à 500 arbeiders werk vinden. De exportwaarde was in 1936 rond f 600.000 (78.000 ton).

De hoedenindustrie ontwikkelde zich na 1900, en bereikte een hoogtepunt omstreeks 1920, met een export van rond f 874.000. Daarna trad een gestadige achteruitgang in, waardoor de export in 1936 nog slechts f 72.000 bedroeg. Naast modewijzigingen, waardoor de vraag afnam, speelde hierbij ook het ontstaan van andere welvaartsbronnen, met name de olie-industrie, een rol.

De goudwinning op Aruba was van betekenis tot

#### AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	24-30 April 1938	Sedert 1 Jan. 1938	Overeenk. tijdvak 1937	24-30 April 1938	Sedert 1 Jan. 1938	Overeenk. tijdvak 1937	1938	1937
Tarwe .....	29.558	439.953	593.328	—	3.750	17.474	443.703	610.802
Rogge .....	654	55.018	105.463	—	—	2.875	55.018	108.338
Boekweit.....	725	5.306	3.738	—	—	—	5.306	3.738
Maïs .....	20.471	410.705	430.565	936	47.977	56.607	458.682	487.172
Gerst .....	6.099	139.731	132.087	490	5.564	5.939	145.295	138.026
Haver .....	430	86.871	56.273	1.500	2.950	2.280	89.821	58.553
Lijnzaad.....	1.250	43.156	82.896	805	93.464	87.302	136.620	170.198
Lijnkoek .....	250	25.747	22.811	—	—	—	25.747	22.811
Tarwemeel .....	790	19.693	11.891	200	5.669	1.625	25.362	13.516
Andere meelsoorten .....	546	11.660	16.125	115	1.659	1.293	13.319	17.418

1914 (uitvoer f 108.868). In het jaar daarna werd de exploitatie gestaakt. Hoewel de meeningen omtrent den goudrijksdom sterk uiteenloopen, wordt door sommigen een lonende exploitatie toch wel mogelijk geacht.

Verdere uitvoerproducten zijn aloë-hars en dividi, waarvan het eerste ook voor Bonaire van belang is.

Hoewel de export van de genoemde producten sinds 1904 niet onbelangrijk gestegen is (1904 totaal-export f 836.000, 1936 totaal-export behalve oliederivaten f 1.431.000), zinkt deze geheel in het niet bij den export van *oliederivaten*.

De raffinage van ruwe aardolie geschiedt te Curaçao sinds 1915 door een dochteronderneming van de Koninklijke Shell, de Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij, terwijl op Aruba de tot het Standard Oil concern behorende Lago Oil and Transport Cy. werkt en verder de veel kleinere Arend Petroleum Maatschappij van de Koninklijke Shell groep. Het groote belang dezer industrieën blijkt ook uit het feit, dat hierbij op Curaçao rond 5.700 en op Aruba rond 4.000 personen werk vinden.

De ruwe aardolie wordt meerendeels aangevoerd uit Venezuela.

#### Aanvoer ruwe aardolie.

	Naar Curaçao	Naar Aruba
1931 .....	6.690.361 ton	6.638.921 ton
1932 .....	6.542.855 "	6.497.581 "
1933 .....	6.929.006 "	7.025.156 "
1934 .....	7.026.813 "	8.404.659 "
1935 .....	7.398.644 "	9.890.248 "
1936 .....	8.243.658 "	10.546.661 "

Daar het hier in hoofdzaak een veredelingsindustrie betreft, had de prijsdaling van oliederivaten na 1930 geen ernstige gevolgen voor Curaçao, omdat de waarde-daling der eindproducten voor het grootste deel

gecompenseerd werd door een overeenkomstige prijsdaling der aangevoerde ruwe aardolie.

De export van de aardolie-producten geschiedt hoofdzakelijk naar Amerika en Europa. Deze vormde met ruim f 200 miljoen in 1936 99.3 pCt. van den totalen uitvoer van f 201.5 miljoen.

De overige uitvoer bedroeg in 1936: fosphaat f 600.818, aloë-hars f 201.665, strooiedoeden f 71.655, diverse andere producten f 556.518, totaal rond f 1.431.000.

De olie-industrie bracht een zeer levendig havenverkeer mede. Natuurlijk wordt het grootste deel van de tonnage gevormd door tankschepen, maar toch wordt Curaçao ook aangedaan door een vrij groot aantal vracht- en passagiersschepen. Het vreemdelingenverkeer is voorts niet onbelangrijk, en neemt steeds toe. Verder is Willemstad, met een buitengewoon goede natuurlijke haven, een belangrijk bunkerstation.

#### Havenverkeer van Curaçao en Aruba (netto-tonnage in m<sup>3</sup>.)

Curaçao	Aantal aangekomen schepen <sup>1)</sup>	Tonnage
1934 .....	4.877	28.862.237
1935 .....	5.047	29.662.634
1936 .....	5.241	31.070.808

Aruba	Aantal aangekomen schepen <sup>1)</sup>	Tonnage
1934 .....	3.715	21.962.806
1935 .....	3.972	24.070.186
1936 .....	4.185	26.604.400

<sup>1)</sup> Exclusief zeilschepen.

De betekenis dezer cijfers springt in het oog wanneer men ze vergelijkt met de overeenkomstige van een vijftiental jaren geleden. Zoo kwamen in 1922 op Curaçao aan 1.182 schepen met een netto tonnage van 3.035.063 m<sup>3</sup> en op Aruba 5 schepen met een netto tonnage van 4.575 m<sup>3</sup>.

## MAANDCIJFERS.

### Indexcijfers van Nederlandsche aandelen. <sup>1)</sup>

Indexcijfers van 12 aandeelengroepen der Amsterdamsche effectenbeurs. Basis 2 Januari 1929 = 100.

De Bank voor Handel en Scheepvaart te Rotterdam zendt ons onderstaand overzicht:

	Banken	Kunst-zijde	Industrie	Electri-citeit	Handels-ondern.	Mijnbouw	Olie	Rubber	Scheep-vaart	Suiker	Tabak	Thee	Totale beurs-waarde
Gem. '29	101.9	73.1	119.-	114.4	95.6	88.6	99.1	100.2	95.-	99.9	87.3	92.7	103.2
" '30	94.2	34.1	90.1	100.4	71.6	63.9	93.1	52.1	71.-	76.2	65.5	74.5	84.3
" '31	73.6	22.7	60.7	83.-	52.2	45.9	52.3	48.2	47.1	46.3	45.5	46.3	55.1
" '32	48.3	13.6	45.6	70.7	38.4	33.4	34.1	17.6	29.3	27.-	25.8	30.8	37.-
" '33	51.5	10.7	48.7	80.7	41.-	40.-	41.-	26.7	28.2	27.4	25.4	39.5	40.5
" '34	47.1	16.7	48.1	77.-	37.7	47.3	39.-	40.6	22.2	23.2	26.2	50.2	39.4
" '35	50.-	14.1	52.1	69.9	39.7	49.4	43.8	43.2	23.7	24.4	29.3	47.1	42.-
" '36	56.8	13.9	57.6	78.2	50.2	58.2	73.1	58.7	34.8	37.1	44.8	51.5	55.2
" '37	73.3	26.2	77.8	108.5	78.-	77.-	99.-	101.1	73.6	60.4	59.-	76.4	77.7
Jan. '37	72.2	20.5	77.5	95.-	71.4	77.2	102.2	103.9	61.5	60.9	60.2	70.5	77.2
Febr. "	77.1	26.4	79.5	105.4	78.5	80.3	107.6	110.8	64.3	62.2	64.9	80.5	81.3
Mrt. "	76.5	31.-	79.8	103.5	81.4	87.4	106.1	129.3	73.-	65.9	65.5	86.3	82.7
April "	75.-	30.1	77.8	101.4	78.4	81.7	102.4	117.5	77.6	62.4	61.8	83.8	80.-
Mei "	72.6	28.4	76.9	101.6	77.6	76.8	102.1	110.1	74.4	61.3	60.-	76.8	78.6
Juni "	72.8	27.6	77.-	106.3	79.8	78.-	103.8	104.8	73.5	63.5	59.2	74.4	79.1
Juli "	74.4	28.9	78.8	115.1	83.3	80.5	102.3	106.3	78.8	64.5	60.9	78.4	80.2
Aug. "	77.4	30.9	82.9	120.7	87.4	82.9	105.-	110.5	87.9	67.7	63.5	82.4	83.8
Sept. "	74.5	28.3	80.4	118.4	82.4	78.4	98.-	99.3	82.4	61.3	57.9	79.6	79.2
Oct. "	69.-	22.5	74.5	109.6	72.7	66.7	88.5	76.4	71.7	52.7	51.-	69.8	71.1
Nov. "	68.9	20.2	74.3	109.1	71.3	66.1	83.5	70.7	67.9	49.8	51.-	67.1	69.-
Dec. "	69.1	19.6	74.-	114.5	71.1	66.9	87.3	73.2	67.6	51.9	52.2	66.6	70.3
Jan. '38	71.1	19.2	77.1	118.7	72.5	70.1	90.8	76.-	70.7	54.5	55.1	69.8	73.-
Febr. "	71.-	18.1	78.6	119.1	71.8	71.9	88.-	72.1	68.1	52.-	56.1	68.2	72.2
Mrt. "	69.8	18.-	76.7	118.7	69.7	72.5	82.8	68.2	65.6	50.5	54.6	66.8	69.7
April "	68.1	16.5	77.6	120.6	68.2	68.9	80.7	63.9	63.6	48.8	51.7	64.4	68.4

Indexcijfer der totale beurswaarde 3 Januari 1938 f 4.005.990.000 = 100.

5 Jan. 101.2	19 Jan. 103.-	2 Feb. 101.9	16 Feb. 100.2	2 Mrt. 103.2	23 Mrt. 97.1	6 April 92.2	20 April 97.-
12 " 103.-	26 " 103.4	9 " 100.5	23 " 103.3	9 " 102.6	30 " 83.4	13 " 96.5	27 " 96.7
				16 " 98.6			

<sup>1)</sup> Men zie voor de toelichting op dit overzicht het nummer van E.-S.B. van 12 Febr. 1936, blz. 120.

Nadruk verboden.

**GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.**

De aandacht werd in de verslagweek voornamelijk getrokken door het herstel van Fransche Francs. De vorige week constateerde wij, dat het Egalisatiefonds weinig pogingen in het werk stelde om koersdruk te vermijden, waaruit afgeleid kon worden, dat de Fransche Regeering de neerwaartsche koersbeweging niet onwelgevallig was. In deze week is in die houding wijziging gekomen. Door ingrijpen van het fonds heeft men den koers omhoog gewerkt tot 5.60, waarna weer een lichte reactie tot ruim 5.50 intrad. Dat de Fransche autoriteiten plotseling meer belangstelling voor een hooger Franckoers gingen toonen, is wellicht mede toe te schrijven aan de adviezen uit Londen, terwijl bovendien de Fransche Regeering, toen het stijgen van de termijndisagio's duidde op toenemende speculatieve afgifte van Francs, het waarschijnlijk in eigen belang raadzaam achtte de contante notering te steunen. Dat het vertrouwen herstel na het optreden van de nieuwe regeering reeds weer een gevoelige deuk heeft gekregen, blijkt uit de gemelde stijging van het termijnécart, dat voor driemaandsfrancs van 12 op boven de 20 cts. kwam. Nog steeds zijn geen constructieve saneeringsplannen aangekondigd, en ondanks de verzekering van den premier, dat het ministerie eensgezind is, zijn vele niet gerust op de toekomst.

Het Pond was over het algemeen aangeboden. De eerste reactie op de nieuwe Engelsche begrooting was ook eenig aanbod van de Engelsche valuta, waarvoor echter in dat verband nauwelijks aanleiding was. Een belangrijker bron van het aanbod was wellicht de activiteit van het Fransche Egalisatiefonds, dat tot steun van den Franckoers valuta's moest afgeven en zooals steeds haar operaties concentreerde op Ponden. Aldus is het ook in het verleden meermalen gebeurd, dat de tendens van het Pond werd beïnvloed door de situatie van het Fransche devies. Intuschen is, wat onze wisselmarkt betreft, het aanbod toch niet zoo groot geweest. De koers handhaafde zich op 8.96, op welk niveau ons Egalisatiefonds tot aankopen bereid was; het is echter slechts betrekkelijk zelden noodig geweest, dat geïnterveneerd werd om dit koerspeil te kunnen handhaven.

Meer merkbaar was de druk op het Pond in de Dollar-notering. Op den eersten dag der week hadden Dollars gereageerd tot 1.89%, maar dadelijk daarop vond een herstel plaats tot 1.89%, waarop na eenige reacties de week ook is gesloten. Voor Dollars had de markt geen bijzondere factoren te verdisconteeren. Voor reële inflatie lijkt weinig kans te zijn, van moedwillige devaluatie-plannen hoort men op het oogenblik ook weer niet.

De geldmarkt bleef wederom volkomen onveranderd. De beleggingsmarkt was over het algemeen opgewekt, en men mag aannemen, dat de beleggingsvraag in de komende weken toeneemt, nu de leening van de Koninklijke vrijkomt. Voor een markt met bijna geen kapitaalvraag is het beschikbaar komende bedrag relatief zeer omvangrijk. De jongste emissie van een 3¼ pCt. leening Groningen schijnt niet geheel geplaatst te zijn. Maar de koers van uitgifte was dan ook, zooals steeds bij Groningsche leeningen, geheel ingesteld op het localpatriotisme van beleggers. Door belangstelling uit „Holland” kan een Groningsche leening, gezien de koersmaatstaven, die men in het Noorden aanlegt, vrijwel nimmer tot een succes worden. Voor de situatie van de beleggingsmarkt in het algemeen is dus deze uitgifte geen maatstaf. Het feit, dat de Friesch-Groningsche Hypotheekbank en de Nederlandsche Hypotheekbank het 3—3½ pCt. type pandbrief creëren, is een aanduiding, dat de inzinking op de beleggingsmarkt tot het verleden gaat behooren.

**ONTVANGEN BOEKEN.**

*Java sugar statistics 1937/1938* samengesteld door Gijselman & Steup, Makelaars te Soerabaja-Batavia.

*In de strijd tegen de werkloosheid.* Rapport van het Nederlands Verbond van Vakverenigingen inzake de uitvoering van openbare- en werkverschaffingswerken 1938.

*Materialiensammlung zur Bau- und Wohnungskostenfrage.* Veröffentlichung Nr. 18 der Preisbildungskommission des Eidg. Volkswirtschaftsdepartementes. Sonderheft 30 der „Volkswirtschaft”. (Bern 1938; Eidg. Volkswirtschaftsdepartement).

*Gemeentelijk Jaarboek voor 1938, waarin opgenomen het verslag van de werkzaamheden van de Vereniging van Nederlandsche Gemeenten over het jaar 1937.* ('s-Gravenhage 1938).

*De beteekenis van de gegevens der belastingstatistieken voor de bepaling van het nationale inkomen.* Rapport van de Commissie voor de Statistiek. No. 42 der Geschriften van de Vereniging voor Belastingwetenschap. (Purmerend 1938; J. Muusses).

**STATISTIEKEN.**

Laatstbekende noteringen te Amsterdam en Rotterdam, op 1 Mei 1938 voor telegrafische uitbetaling op:

	Gulden per	Pari	Koers	Bankdisconto
<b>Europa.</b>				
Londen *)	£	—	8.96 $\frac{1}{8}$	2
Berlijn *)	100 Mark	59.26 $\frac{3}{8}$	72.25	4
Parijs *)	100 Franc	—	5.50 $\frac{1}{2}$	3
Brussel *)	100 Belga	24.90 $\frac{6}{8}$	30.27 $\frac{1}{2}$	2
Luxemburg	100 Franc	6.22 $\frac{6}{8}$	7.58	
Zürich *)	100 „	—	41.34	1 $\frac{1}{2}$
Praag	100 Kronen	—	6.26	3
Boedapest	100 Pengö	43.51	35.50	4
Boekarest	100 Lei	1.48 $\frac{6}{8}$	1.35	4 $\frac{1}{2}$
Sofia	100 Leva	1.79 $\frac{7}{8}$	2.25	6
Belgrado	100 Dinar	—	4.17 $\frac{1}{2}$	5
Istanbul	Turksch £	—	1.44 $\frac{1}{2}$	
Athene	100 Drachme	—	1.65	6
Milaan	100 Lira	—	9.46	4 $\frac{1}{2}$
Madrid $\frac{5}{8}$ )	100 Peseta	48.—	—	5
Lissabon	Escudo	—	0.08 $\frac{1}{8}$	4 $\frac{1}{2}$
Kopenhagen *)	100 Kronen	—	40.02	4
Oslo *)	100 „	—	45.02 $\frac{1}{2}$	3 $\frac{1}{2}$
Stockholm *)	100 „	—	46.17 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{1}{2}$
Reickjavick	100 IJsl. Kr.	—	40.45	4
Warschau	100 Zloty	27.90 $\frac{9}{8}$	33.95	4 $\frac{1}{2}$
Kovno (Litauen)	100 Lita	24.88	30 $\frac{1}{8}$	5 $\frac{1}{2}$
Riga (Letland)	100 Lat	48.—	35.75	4 $\frac{1}{2}$
Tallinn (Estland)	100 Estl. Kr.	—	50.—	4 $\frac{1}{2}$
Helsingfors	100 Finnmrk.	—	3.96 $\frac{1}{2}$	
Moskou	Tjerwonets (100 Roebel)	—	36.—	
Danzig	100 Gulden	27.90 $\frac{9}{8}$	33.95	4
<b>Amerika.</b>				
New-York *)	\$	1.46 $\frac{9}{8}$	1.79 $\frac{3}{8}$	1
Montreal	Canad. \$	—	1.78 $\frac{5}{8}$	
Mexico	Mex. Dollar	—	0.51 $\frac{1}{2}$	
Buenos Aires	Peso (papier)	—	47.—	3 $\frac{1}{2}$
La Paz (Bolivia) $\frac{3}{8}$ )	Boliviano	—	—	
Rio de Janeiro	Milreis (pap.)	—	0.10 $\frac{1}{2}$	
Valparaiso	Peso (papier)	0.15	0.07 $\frac{1}{2}$ $\frac{5}{8}$ )	
Bogota (Columbia) $\frac{3}{8}$ )	Peso	—	1.04 $\frac{1}{4}$	
Quito (Ecuador)	Sucre	—	0.17 $\frac{1}{2}$	
Lima (Peru)	Sol	—	0.48	
Montevideo (Urug.)	Peso	—	0.75	
Caracas (Venezuela)	Bolivar	—	0.53 $\frac{1}{2}$	
Paramaribo	Gulden	—	1.00 $\frac{1}{4}$	
San José (C. Rica)	Colon	—	—	
Guatemala	Quetzal	—	1.81 $\frac{1}{2}$	
Willemstad (Curac.)	Gulden	—	1.00 $\frac{3}{4}$	
Managua (Nicar.) $\frac{3}{8}$ )	Cordoba	—	—	
San Salvador $\frac{3}{8}$ )	Colon	—	0.73	
<b>Azië.</b>				
Calcutta	Rupee	—	0.67 $\frac{1}{2}$	3
Batavia	Gulden I.G.	—	1.00 $\frac{3}{8}$	3
Kobe	Yen	—	0.52 $\frac{3}{8}$	3.285
Hongkong	Dollar	—	0.56	
Shanghai	Dollar	—	0.54 $\frac{1}{4}$	
Singapore	Straits Doll.	1.41	1.05 $\frac{1}{4}$	
Manilla	Phil. Peso	—	0.91	
Teheran $\frac{4}{8}$ ) (Perzië)	Paulavi	—	11.13	
Bangkok	Baht	—	0.83	
<b>Afrika.</b>				
Kaapstad	£	—	8.95 $\frac{1}{4}$	
Alexandrië	Egypt. £	—	9.19	
<b>Australië.</b>				
Melbourne, Sidney en Brisbane	£	—	7.17	
Nieuw Zeeland	£	—	7.19 $\frac{1}{2}$	

1) Off. 0.36 vrije markt 0.09. 2) Milreis Goud. 3) Goudpeso. 4) Munteenheid = Rail (= een Kran.) 5) Nom. \*) Not. te A'dam. Ov. not. part. opg.



Table with multiple columns for agricultural products: GERST, MAIS, ROGGE, TARWE, BURMA RIJST, BOTER per kg., KAAS, EIEREN. Includes monthly price data from 1927 to 1937.

Table for agricultural raw materials: JUTE, KATOEN, AUSTRALISCHE WOL, JAPAN ZIJDE, RUBBER. Lists prices for various grades and origins from 1927 to 1937.

Table for metals: KOPER, LOOD, TIN, IJZER, GIETERIJ-IJZER, ZINK, ZILVER. Provides monthly price data for these commodities from 1927 to 1937.



**NEDERLANDSCHE BANK.**

Verkorte Balans op 2 Mei 1938.

		Activa.		
Binnenl. Wis-	Hfdbk. f	8.604.791,90		
sels, Prom.,	Bijbnk. "	123.958,87		
enz. in disc.	Ag.sch. "	466.677,70	f	9.195.428,27
Papier o. h. Buitenl. in disconto			"	
Idem eigen portef.	f	5.400.000,—		
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.			"	5.400.000,—
Beleeningen				
incl. vrsch.	Hfdbk. f	308.857.431,09 <sup>1)</sup>		
in rek.-crt.	Bijbnk. "	3.165.020,34		
op onderp.	Ag.sch. "	33.440.005,39		
	f	345.462.456,82		
Op Effecten enz. . . . .	f	344.726.614,14 <sup>1)</sup>		
Op Goederen en Ceel. . . . .		735.842,68	"	345.462.456,82 <sup>1)</sup>
Voorschotten a. h. Rijk . . . . .			"	
Munt, Goud . . . . .	f	113.537.485,—		
Muntmat., Goud . . . . .		1.366.747.883,73		
	f	1.480.285.368,73		
Munt, Zilver, enz. . . . .		19.267.096,87		
Muntmat., Zilver. . . . .			"	1.499.552.465,60 <sup>1)</sup>
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds . . . . .		42.037.859,95		
Gebouwen en Meub. der Bank . . . . .		4.600.000,—		
Diverse rekeningen . . . . .		9.986.141,93		
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No 221) . . . . .		10.193.915,19		
	f	1.926.428.267,76		

		Passiva.		
Kapitaal . . . . .	f	20.000.000,—		
Reservefonds . . . . .		4.338.707,82		
Bijzondere reserve . . . . .		6.600.000,—		
Pensioenfonds . . . . .		11.387.973,21		
Bankbiljetten in omloop . . . . .		974.895.540,—		
Bankassignatiën in omloop . . . . .		352.825,51		
Rek.-Cour. { Het Rijk f 98.263.080,89				
saldo's: { Anderen " 804.465.041,79			"	902.728.122,68
Diverse rekeningen . . . . .		6.125.098,54		
	f	1.926.428.267,76		

Beschikbaar metaalsaldo . . . . .	f	748.855.925,15
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is . . . . .		1.872.139.805,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht . . . . .		

<sup>1)</sup> Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) . . . . . f 65.883.125,—  
<sup>2)</sup> Waarvan in het buitenland . . . . . " 103.241.669,89

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings perc.
	Munt	Muntmat.				
2 Mei '38	113537	1.366.748	974.896	903.081	748.856	80
25 April '38	113557	1.366.745	900.708	950.974	757.666	81
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen <sup>1)</sup>
2 Mei 1938	9.195	—	345.462	5.400	9.986
25 April 1938	9.120	—	320.646	5.400	9.997
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

<sup>1)</sup> Onder de activa.

**JAVASCHE BANK.**

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb metaal-saldo
30 Apr. '38 <sup>2)</sup>	136.720		186.240	74.250	32.524
23 " '38 <sup>2)</sup>	136.370		185.870	73.220	32.734
2 Apr. 1938	116.574	20.088	187.887	80.587	29.272
26 Mrt. 1938	116.574	20.092	183.575	83.680	29.764
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen <sup>1)</sup>	Dek-kings-percentage
30 Apr. '38 <sup>2)</sup>	1.260	75.320	61.590	52	
23 " '38 <sup>2)</sup>	1.560	75.560	60.580	53	
2 Apr. 1938	1.741	13.432	50.992	69.479	51
26 Mrt. 1938	1.810	13.330	49.627	70.382	51
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

<sup>1)</sup> Sluitpost activa. <sup>2)</sup> Cijfers telegrafisch ontvangen.

**BANK VAN ENGELAND.**

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities Disc. and Advances	Securities
27 April 1938	327.223	489.262	37.145	7.064	19.380
20 " 1938	327.221	495.577	30.830	8.232	20.824
22 Juli 1914	40.164		29.317		33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. 1)
			Bankers	Other Accounts		
20 April '38	113.996	10.890	113.288	36.513	37.961	23,6
13 " '38	117.616	18.027	106.461	36.125	31.644	19,7
22 Juli '14	11.005	14.736		42.185	29.297	52

<sup>1)</sup> Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

**BANK VAN FRANKRIJK.**

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wis-sels	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
21 Apr. '38	55.807	420	34	11.679	810	4.378	3.200
14 " '38	55.807	408	22	12.005	811	4.611	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen <sup>1)</sup>	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort.k.	Parti-culieren
14 Apr. '38	5.575	2.864	97.258	973	2.202	31.015
7 " '38	5.575	2.814	98.063	27	2.183	21.598
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

<sup>1)</sup> Sluitpost activa.

**DUITSCHER RIJKSBANK.**

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. circ. banken <sup>1)</sup>	Deviezen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
23 April 1938	70,8	20,3	5,4	5.066,7	41,3
14 " 1938	70,8	20,3	5,6	5.379,5	48,5
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa <sup>2)</sup>	Circu-latie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
23 April 1938	120,8	1.640,6	5.283,3	1.318,2	220,5
14 " 1938	100,7	1.519,8	5.524,2	1.221,9	215,6
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	94,-	40,0

<sup>1)</sup> Onbelast. <sup>2)</sup> w.o. Rentenbankscheine 23, 14 Apr. resp. 28, 17 mill.

**NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).**

Data	Goud		Buitenlandsche deviezen en goudwaarden	Binnen- en buitenlandse wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheids-fondsen	Circulatie	Rekg. Crt.	
	Munt en metaal	Munt en diversen							Schatkist	Partic.
28/4 ..	3.123	52	1.132	197	32	150	228	4.390	40	399
21/4 ..	3.126	52	1.132	192	37	150	228	4.389	38	403

**FEDERAL RESERVE BANKS.**

Data	Goudvoorraad			Wissels	
	Totaal bedrag	Goud-certifi-caten <sup>1)</sup>	"Other cash" <sup>2)</sup>	In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
13 Apr. '38	9.254,1	9.245,0	452,0	12,9	0,6
6 " '38	9.231,1	9.222,0	444,9	11,3	0,6

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circula-tie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. <sup>3)</sup>	Algem. Dek-kings-perc. <sup>4)</sup>
13 Apr. '38	2.564,0	4.136,8	7.929,6	133,5	80,4	—
6 " '38	2.564,0	4.158,2	7.874,5	133,3	80,4	—

<sup>1)</sup> Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de § op 31 Jan. '34 van 100 op 59.06 cents werd gedevalueerd.

<sup>2)</sup> "Other Cash" does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

<sup>3)</sup> Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. <sup>4)</sup> Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

**PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.**

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleg-ingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
6 Apr. '38	4	8.677	12.154	5.687	25.654	5.222
30 Mrt. '38	11	8.771	12.039	5.755	25.620	5.218

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of England zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de betreffende valuta.